

Helsinki

Helsingin kaupungin
ympäristöterveydenhuollon
valvontasuunnitelma 2020–2024, päivitys
2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat	3
1.2 Toimintaympäristön muutokset	5
2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain	6
2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöressurssien riittävydestä	7
2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä	8
3 Ohjelmakauden 2020-2024 painopistealueet	10
3.1 Viranomaisyhteistyö	10
3.2 Yhteistyö toimijoiden kanssa	11
3.3 Arviointi- ja ohjauksenkäynnit	12
3.4 Varautuminen	12
4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet	13
5 Henkilöstön koulutus	13
6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	13
6.1 Sähköinen asiointi	14
7 Valvonnan maksullisuus	14
8 Viestintäsuunnitelma	14
9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu	15
10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	15

LIITTEET

- Liite 1 Elintarvikevalvontasuunnitelma
- Liite 2 Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelma
- Liite 3 Tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
- Liite 4 Suunnitelma eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta sekä kunnan järjestämistä eläinlääkäripalveluista

1 Johdanto

Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Hyvin toimivalla ympäristöterveydenhuollolla voidaan välttää/minimoida epidemioita ja vähentää huomattavasti terveydenhuollon kuormitusta ja sairauksien aiheuttamia poissaoloja työstä. Ympäristöterveydenhuollolla voidaan ehkäistä epidemioiden lisäksi monia kroonisia sairauksia, jos ongelmiin puututaan ajoissa (esim. sisäilmaongelmat).

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi, kuluttajansuojan turvaamiseksi sekä toimijoiden tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Helsingissä ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tarkoittamana valvontaviranomaisena toimii kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Jaoston toimivallan delegointipäätös on päivitetty viimeksi 19.8.2021. Ympäristöterveydenhuollon tehtävistä vastaa kaupunkiympäristötoimialan ympäristöpalvelut, jossa kyseisiä tehtäviä hoidetaan sekä elintarviketurvallisuusyksikössä että ympäristöterveysyksikössä.

1.1 Valtakunnalliset ohjelmat ja kunnalliset suunnitelmat

Ympäristöterveydenhuollon laeissa on veloitettu valtion keskusvirastoja laatimaan toimialalleen valtakunnalliset ohjelmat ympäristöterveydenhuollon suunnitelmallisuuden, laadun ja maksullisuuden kehittämiseksi. Kyseiset voimassa olevat veloitteet on säädetty elintarvikelain (297/2021) 38 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 8 §:ssä, terveydensuojelulain (763/1994) 4 a §:ssä ja tupakkalain (549/2016) 83 §:ssä. Vastuuvirastot ovat Ruokavirasto ja Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira. Kunnan valvontasuunnitelmaveloitteesta on säädetty elintarvikelain 39 §:ssä, eläinlääkintähuoltolain 10 §:ssä, terveydensuojelulain 6 §:ssä ja tupakkalain 84 §:ssä.

Mainittujen valtakunnallisten ohjelmien lisäksi kyseisten keskusvirastojen tulee laatia ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma, joka on viimeksi laadittu vuosille 2020–2024. Ruokaviraston kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmaa koskeva ohje ja Valviran ohjauskirje tupakkalainsäädännön muutosten huomioimisesta on soveltuvin osin otettu huomioon valvontasuunnitelmassa.

Kunnan valvontasuunnitelmassa on huomioitava valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelma. Valvontakauden aikana suunnitelman mahdollinen päivitystarve on arvioitava vuosittain.

Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Päivitys koskee kaikkia ympäristöterveydenhuollon lakikohdaisia suunnitelmia.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Vastaavasti kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma, jossa tulee ottaa huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveysthaittoja ehkäisevää.

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin sekä tupakka- ja lääkelain mukaista valvontasuunnitelmaa koskevat veloitteet ovat pysyneet ennallaan.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan valvontasuunnitelma toimii kunnassa valvonnan suunnittelun työvälineenä, joten siihen on tarkoituksenmukaista sisällyttää valvontaan kuuluvia ja sitä tukevia asioita, kuten:

- valvontakohteiden lukumäärä kohdetyypeittäin
- voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain
- koulutussuunnitelma
- tarkastusten suunnittelu ja toteutus
- valvonnasta perittävät maksut
- näytteenottosuunnitelmat
- laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu
- valvonnan painopisteet
- valvontahankkeet
- häiriötilannesuunnitelma sekä
- viestintäsuunnitelma.

Näistä osan voi toteuttaa omina erillisinä suunnitelmina.

1.2 Toimintaympäristön muutokset

Aluehallinnon ja monialaisten maakuntien parlamentaarisen selvitystyön raportissa (tammikuu 2021) todetaan, että ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyivät hyvinvointialueille 1.1. 2026. Ympäristöterveydenhuollon tehtävät voidaan siirtää hyvinvointialueille jo vuoden 2023 alusta tietyin edellytyksin, jotka on tarkemmin määritelty sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulosta annetun lain (616/2021) 65 §:ssä. Päätös siirrosta täytyy tehdä 31.12.2021 mennessä ja rahoituksen täytyy tulla kokonaisuudessaan kunnilta. Asia ei ole Helsingissä toistaiseksi ajankohtainen.

Koronapandemian seurauksena tartuntatautilakiin lisättiin elintarvike- ja terveydensuojeluviranomaisia koskevia tilapäisiä valvontatehtäviä, jotka ovat voimassa vuoden 2021 loppuun saakka. Veloitteiden jatkosta ei ole toistaiseksi tietoa eikä tehtävän hoitoa ole otettu huomioon valvontaresurssien suunnittelussa. Tartuntatautilain mukaiset valvontatehtävät ovat vähentäneet merkittävästi vuonna 2021 elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisen valvonnan toteumaa.

Uuden elintarvikelain myötä elintarvikealan valvontakohteille on tulossa vuosittainen valvonnan perusmaksu vuoden 2022 alusta lähtien. Perusmaksulla pyritään vahvistamaan elintarvikeyritysten ohjausta ja neuvontaa sekä turvaamaan elintarvikevalvonnan riittävää resursointia. Helsingin osalta valvonnan perusmaksun odotetaan tuovan vähintään 700 000 euron vuosittaisen lisätulon. Uuden elintarvikelain myötä kansallista lainsäädäntöä on vähennetty, koska suuri osa elintarvikesäännöksistä on suoraan sovellettavaa EU-lainsäädäntöä. Ruokaviraston ohjeiden painoarvon arvioidaan kasvavan. Uuteen lakiin tuli myös ensimmäisenä ympäristöterveydenhuollon laeista mahdollisuus hallinnollisen seuraamusmaksun antamiseen. Seuraamusmaksu on suuruudeltaan 300 – 5000 euroa ja se määrätään maksettavaksi valtiolle. Seuraamusmaksu voidaan määrätä esimerkiksi elintarvikeyrityksen toiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tai omavalvonnan laiminlyönnistä. Seuraamusmaksua voidaan soveltaa, kun siihen liittyvä valtakunnallinen ohjeistus on valmistunut.

Terveydensuojelulain muutosesitys valvonnan maksullisuudesta on annettu eduskunnalle 23.9.2021. Lakimuutoksessa esitetään toimijoille elintarvikelain kanssa yhdenmukaista veroluonteista vuosimaksua (150 euroa) 1.1.2022 alkaen. Esityksessä täsmennetään myös ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia toimijoita. Valvontasuunnitelman laatimisen aikana ei ole varmuutta lain voimaantulosta, mutta muutokseen varaudutaan suunnittelemalla neuvontaa ja ohjausta toteutettavan kattavasti ja asiakaslähtöisesti myös muutoin kuin riskiperusteisen tarkastustoiminnan yhteydessä.

Talousveden laatua ja valvontaa koskevia säännöksiä muutettiin juomavesidirektiiviin tehtyjen muutosten täytäntöönpanoksi. Lisäksi säännöksiä kevennettiin

poistamalla vaatimus kunnan viranomaisen hyväksynnästä pieniltä talousvettä toimittavilta laitoksilta siirtämällä ne ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Tupakkalain muutos on eduskuntakäsittelyssä valvontasuunnitelman laatimisen ajankohtana. Hallituksen esityksessä esitetyt muutokset, jotka vaikuttavat valvontaan, eikä niille ole esitetty siirtymäaikaa, on huomioitu valvontasuunnitelmassa Valviran ohjauskirjeessä 7.7.2021 esittämällä tavalla. Merkittävimpiä muutosesityksiä ovat tupakointikieltojen laajentuminen koskemaan yleisiä uimarantoja ja lasten leikkipaikkoja sekä muutokset kieltoihin ja määräyksiin koskien määrätyn asuntoyhteisön tupakointikiellon rikkomista.

Eläinten hyvinvointilaki tulee mahdollisesti voimaan vuoden 2023 alusta. Lain mahdollisten uusien velvoitteiden vaikutuksista ei ole vielä tarkempaa tietoa. Asetus koirien tunnistusmerkinnästä ja rekisteröinnistä astuu voimaan 1.1.2023 ja koirien tunnistusmerkinnän ja rekisteröinnin valvontaan valmistaudutaan vuonna 2022.

2 Voimavarat ja niiden jakautuminen toimialoittain

Ympäristöterveydenhuollon valvonta kuuluu ympäristöpalveluissa ympäristöterveysyksikön ja elintarviketurvallisuusyksikön tehtäviin. Kaupunkiympäristötoimialan hallinto tuottaa valvonnan tarvitsemia tukipalveluja, kuten ICT-, hallinto- ja oikeuspalvelut sekä sihteeripalvelut.

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii elintarvikelain mukaisista tehtävistä, eläinsuojelu-, eläintauti- ja eläinlääkintähuoltolain mukaisista tehtävistä sekä talousveden valvonnasta. Ympäristöterveysyksikkö huolehtii tupakka- ja lääkelain mukaisista valvontatehtävistä sekä terveydensuojelulain mukaisista tehtävistä lukuun ottamatta talousveden valvontaa. Elintarviketurvallisuusyksikkö muodostuu kolmesta tiimistä (elintarvikevalmistus ja eläinsuojelu, myymälät, ravintolat) ja ympäristöterveysyksikkö kahdesta tiimistä (asumisterveys ja terveydensuojelu).

Elintarviketurvallisuus- ja ympäristöterveysyksiköillä arvioidaan vuonna 2022 olevan käytettävissä henkilöstöresursseja (1 htv = 220 htpv) koko ympäristöterveydenhuollon valvontaan 65 htv alla esitetyn mukaisesti (Taulukko 1). Suunnitellut ja toteutuneet resurssit kirjataan myös valtakunnalliseen VYHA-järjestelmään.

Taulukko 1. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan henkilöstövoimavarat henkilötyövuosina Helsingissä vuonna 2022. ETU = elintarviketurvallisuusyksikkö, YTY = ympäristöterveysyksikkö.

Toimiala	ETU	YTY	Yhteensä	Valvottavien toimintojen määrät
Elintarvikevalvonta	34,6	0	34,6	6344
Tupakka- ja nikotiinivalvonta	0	3,5*	3,5	1141
Terveydensuojelun valvonta	1,0	22,5**	23,5	3212
Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvonta	3,4	0	3,4	39***
Yhteensä	39	25	65	

*Osa resurssista kohdistuu asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn ja päätösten noudattamisen valvontaan, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä kohteet sisälly valvottavien toimintojen määrään.

**Osa resurssista kohdistuu asunnontarkastukseen, joka ei ole suunnitelmallista valvontaa, eivätkä asunnot sisälly valvottavien toimintojen määrään.

***Ammattimaisen tai laajamittaisen eläintenpitopaikkojen lukumäärä. Suurin osa valvonnasta tehdään epäilyilmoitusten perusteella yksityisten henkilöiden eläintenpitoon.

Tarkempi kuvaus valvontahenkilöstön riittävydestä ja sen pätevydestä on liitteenä olevissa toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristöpalveluiden käytettävissä olevista ympäristöterveydenhuollon valvontavoimavaroista on muista tehtävistä johtuen mahdollista irrottaa vain osa nimenomaan suunnitelmallista valvontaa varten.

2.1 Valtion viranomaisten sekä ympäristöpalveluiden arviot henkilöstöresurssien riittävydestä

Elintarvikevalvonnan riskiperusteinen tarkastustarve perustuu Ruokaviraston riskiluokitusohjeeseen. Helsingissä on arvioitu olevan vähintään neljän tarkastajan resurssivaje, koska nykyisellä valvontahenkilöstöllä ei ole saavutettu Ruokaviraston riskiperusteisia tarkastustavoitteita ja uusi elintarvikelaki lisää tarvetta toimijoiden

neuvontaan ja viranomaisyhteistyöhön. Talousarvioon on ehdotettu neljää vakanssia elintarvikevalvontaan, joista mahdollisesti kaksi on toteutumassa vuonna 2022 ja kaksi vuonna 2023.

Terveysturvajärjestelmän suunnitelmallisessa valvonnassa kohteiden tarkastustiheys määräytyy Valviran ohjeistuksen mukaisesti kohde- ja kohdetyyppikohtaisen riskinarvion perusteella. Terveysturvajärjestelmän valvonnassa arvioidaan olevan laskennallisesti kolmen tarkastajan vaje, kun huomioidaan säännöllisen valvonnan piirissä olevien tarkastuskohteiden suositellut tarkastusmäärät ja -tiheydet sekä kuntalaisilta tulevat asunnontarkastuspyynnöt ja viranomaisyhteistyön lisääntyminen. Valvonnan perusmaksun toteutuminen hallituksen esityksen mukaisesti lisää entisestään velvoitetta kunnalle tarjota ilmoituksenvaraisille kohteille riittävää ohjausta ja neuvontaa. Toimintaa on tehostettu ja sitä pyritään edelleen tehostamaan resurssivajeen osittaiseksi ratkomiseksi. Kehitystyötä prosessien sujuvuuden lisäämiseksi tullaan jatkamaan ja lisäksi kehitetään edelleen kohteiden riskinarvioinnin työkaluja valvonnan kohdistamiseksi mahdollisimman vaikuttavasti. Resurssien suuntaamiseen vaikuttavat painopistealueet sekä riskinarvioinnin peruselementit, kuten mm. toiminnan luonne, laajuus, altistuvien määrä, vaaran vakavuus ja sen todennäköisyys.

Tupakka- ja lääkelain suunnitelmalliseen valvontaan käytettävää resurssitarvetta on hieman vähentänyt vuonna 2021 kehitetty etätarkastusmalli sekä tupakan vähittäismyyntipisteiden asteittainen väheneminen tupakkalain tavoitteiden mukaisesti. Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelymäärät ja kieltojen valvontatarve on kasvanut merkittävästi lain voimaantulosta vuodelta 2017 vieden resurssia terveysturvajärjestelmästä arviolta 1 htv:n verran.

Eläinlääkintähuoltolain edellyttämä perusterveydenhoito hoidetaan Helsingin yliopiston eläinsairaalan toimesta ostopalveluna. Eläinsuojeluvalvonnassa suurin osa resursseista kohdistuu epäilyn mukaisiin tarkastuksiin, joita tehdään noin 300 vuosittain. Eläinsuojeluvalvonnassa koronapandemia ja sen myötä kasvanut lemmikkieläinten pito on lisännyt työmäärää. Myös eläintauteihin käytettävä työaika on kasvanut erityisesti lintuinfluenssatapausten myötä. Eläinsuojeluvalvontaan ollaan mahdollisesti saamassa uusi valvontaeläinlääkärin virka vuoden 2022 aikana, mikä helpottaa tilannetta.

2.2 Toteutetut toimenpiteet suunnitelmallisen valvonnan kehittämiseksi Helsingissä

Henkilöresurssivajasta kompensoimaan on käytetty voimakkaan priorisoinnin lisäksi useita kehittämistoimenpiteitä, joista eräitä on lueteltu seuraavassa.

Valvonnan suunnitelmallisuus ja kohdekohtainen riskiluokitus

Valvonnan laadun parantamiseksi on laadittu kohdetyyppikohtaisia ohjeita ja lomakkeita valvontaa varten. Suunnitelmallisuuteen kuuluu myös riskiluokitus, joka

on tehty elintarvikevalvontakohteiden osalta kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen mukaisesti. Tämä mahdollistaa riskialttiisiin ja mahdollisesti huonommin hoidettuihin kohteisiin painotetun valvonnan. Riskinarvioinnin edistämistä on jatkettu myös terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan puolella kaikkia kohdetyyppisiä koskien.

Laadun kehittäminen

Helsinki on yhdessä Espoon, Hyvinkään, Keski-Uudenmaan, Porvoon ja Vantaan ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa ottanut käyttöön valtakunnallisen yksityisen palveluntarjoajan kehittämän laatu järjestelmän (LaatuNet). Järjestelmä otetaan käyttöön vähitellen vuosien 2020-2024 aikana.

Ympäristöpalveluilla on sektorikohtaiset toimintaohjeet muun muassa ilmoitusten käsittelystä, tarkastuksen tekemisestä, näytteenotosta ja toimenpidepyyntöjen käsittelystä. Näitä uudistetaan jatkuvana toimintana tarpeen mukaan ja auditointien havaintojen perusteella.

Valvontamenetelmien kehittäminen

Koronapandemian myötä etätarkastuksia on kehitetty koko ympäristöterveydenhuollossa. Etätarkastuksessa valvontakohteessa ei käydä vaan tarkastus tehdään esimerkiksi asiakirjoja, digitaalisia työvälineitä, videoita ja valokuvia hyödyntäen. Ympäristöterveydenhuollossa on otettu käyttöön myös tarkastusmalli, jossa osa tarkastuksesta tehdään etänä ja osa paikan päällä.

Tupakkalain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan kehitetty etätarkastusmalli on laajimmin korvannut kohteessa suoritettavan tarkastamisen. Etätarkastaminen kohdennetaan riskinarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella. Mallia kehitetään edelleen asiakaslähtöisemmäksi.

Asiakaspalvelun kehittäminen

Ympäristöpalveluissa on laadittu asiakaspalvelun kehittämisohjelma, jossa on myös ympäristöterveydenhuoltoa koskevia toimenpiteitä. Asiakastyytyväisyyden seuranta kehitetään ja pyritään saamaan mahdolliseksi valtakunnallisen tietojärjestelmän (VATI) kautta. Internet-sivuja kehitetään ja esimerkiksi liikkuvien huoneistojen vaatimuksista on tehty videoita. Lisäksi on luotu toimintamalli massasähköpostien lähettämiseen eri asiakas- ja yritysryhmille ajankohtaisista asioista.

3 Ohjelmakauden 2020-2024 painopistealueet

Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa ohjelmakauden 2020-2024 teemaksi on valittu yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Näitä voidaan edistää seuraavia tavoitteita toteuttamalla:

- arviointi- ja ohjauskäynnit
- viranomaisyhteistyö
- yhteistyö toimijoiden kanssa
- varautuminen.

Yhdenmukainen valvonta sisältää valvonnan laadun parantamisen. Uudella maalla ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden välinen yhteistyö tiivistyi maakuntauudistuksen valmistelutyön yhteydessä. Yhteistyötä on sovittu jatkettavan yhdenmukaistamalla laadunhallintaa ja valvontasuunnitelmia. Kuudella Uudenmaan valvontayksiköllä on yhteinen sähköinen laadunhallintajärjestelmä Laatumet.

3.1 Viranomaisyhteistyö

Ympäristöpalvelut on tiivistänyt kaupungin sisäistä yhteistyötä rakennusvalvonnan kanssa ja käyttää Lupapistettä lausuntojen antamisessa, jotta esimerkiksi uusia elintarvikehuoneistoja tai päiväkoteja suunniteltaessa elintarvikelain ja terveydensuojelulain vaatimukset huomioitaisiin mahdollisimman hyvin jo suunnitteluvaiheessa. Myös elintarvikehuoneistoille tiloja ja alueita vuokraavien tahojen (aluiden käyttö, Helsingin tukkutori) kanssa on sovittu elintarvikelainsäädännön vaatimusten huomioimisesta jo sopimusvaiheessa. Elintarvikepetoksiin liittyvää yhteistyötä poliisin ja veroviranomaisen kanssa on tiivistetty.

Helsingin poliisi on perustanut eläimiin kohdistuvien rikosten tutkintaryhmän vuonna 2018. Eläinsuojeluvalvonnassa kehitetään yhteistyötä poliisin tutkintaryhmän kanssa erityisesti vaikeiden ja pitkittyneiden eläinsuojelutapausten käsittelyssä.

Terveydensuojelun ja tupakkavalvonnan osalta yhteistyötä viranomaisten (mm. Pelastuslaitos, rakennusvalvonta, työsuojelu, poliisi, alkoholivalvonta) kesken on lisätty merkittävästi viime vuosien aikana ja yhteistyö tulee jatkossa tiivistymään entisestään, mm. tapahtumien aiheuttamien meluhaittojen käsittelyssä, edistäen samalla valvonnan vaikuttavuutta. Yhteistyö ELY-keskuksen kanssa on tiivistynyt talousvesilaitosten koronatilanteeseen liittyen.

Uudenmaan valvontayksiköillä on seuraavat säännöllisesti järjestettävät tapaamiset: ympäristöterveydenhuollon johtajat, elintarvikevalvojat, laitosvalvojat, terveydensuojelu ja valvontaeläinlääkärit. Tapaamisissa sovitaan yhteisistä toimintatavoista ja käsitellään ajankohtaisia valvonta-asioita.

Tupakkavalvonnassa tehdään yhteistyötä ehkäisevän päihdetyön, poliisin ja tullin kanssa sekä tupakkavalvonta on edustettuna kaupungin ehkäisevän päihdetyön verkostossa, PAKKA-toiminnassa sekä savuton Helsinki -verkostossa.

Ympäristöpalvelut on myös mukana toimialan yhteisissä viranomaistoiminnan kehittämishankkeissa ja yhteistyöryhmissä kuten tapahtumien kenttätyöryhmässä-ravintolalaiva- ja majoitushuoneistotyöryhmissä

3.2 Yhteistyö sidosryhmien kanssa

Ympäristöpalvelut järjestää säännöllisiä tapaamisia elintarvikealan ketjutoimijoiden kanssa. Lisäksi elintarvikealan toimijoita koulutetaan tapahtumien infotilaisuuksissa (esim. Maailma kylässä, Flow Festival) ja NewCon järjestämissä uusien yrittäjien tilaisuuksissa. Lisäksi on tehty selkokielisiä ohjeita mm. lihan alkuperämaan ilmoittamisesta ja pakkausmerkinnöistä. Ohjeet on saatavissa myös ruotsin ja englannin kielellä.

Terveydensuojelun puolella yhteistyötä tehdään tiiviisti muun muassa Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa päiväkotien ja koulujen valvontaan liittyvissä asioissa sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa muun muassa uimarantojen, uimahallien, liikuntatilojen ja nuorisotalojen osalta. Yhteistyötä tehdään myös edellä mainittujen toimialojen käyttämien kiinteistöjen ylläpidossa mukana olevien tahojen kanssa. Lisäksi ympäristöterveysyksikkö on edustettuna moniammatillisessa säännöllisesti kokoontuvassa kaupungin sisäilmatyöryhmässä sekä sen alaisuudessa toimivissa toimialakohtaisissa sisäilmatyöryhmissä.

Toimijoiden käyttöön on ilmaisia omavalvontasuunnitelmamalleja kuten ravintoloiden, ulkomyyntin ja terveydensuojelun, jotka ovat saatavissa kaupungin internet-sivuilta. Lisäksi ympäristöpalveluista luennoidaan eri oppilaitosten kursseilla ja ohjataan opiskelijoita tutkintoon kuuluvalla harjoittelujaksolla ympäristöterveydenhuollon valvontayksikössä.

3.3 Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintovirastot toteuttavat ympäristöterveydenhuollon lakeihin perustuen valvontaa, ohjausta ja arviointia, jonka yhtenä toteuttamistapana ovat valvontayksiköihin kohdentuvat arviointi- ja ohjauskäynnit. Käynneillä keskitytään arvioimaan valvontayksiköiden toimintaa samalla ohjaten ja tukien valvontayksiköitä toiminnassaan. Näiden käyntien avulla lisätään myös aluehallintovirastojen tuntemusta oman alueensa valvontayksiköiden toiminnasta. Kokonaisuudessaan käyntien vaikutuksesta valvonnan vaikuttavuuteen saadaan tarkempaa tietoa vasta seuraavalla arviointikierröksellä. Tällä hetkellä ei ole tiedossa, milloin seuraava arviointi- ja ohjauskäynti kohdistuu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluihin.

3.4 Varautuminen

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa poikkeusoloja, häiriötilanteita ja erityistilanteita varten päivitetään kokonaisuudessaan vuoden 2021 aikana. Suunnitelmaan sisältyviä ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvia lukuja ovat

- Elintarvikkeisiin liittyvät vaaratilanteet
- Ruokamyrkytykset ja talousvesiepidemiat
- Helposti leviävät eläintaudit
- Uimaveden saastuminen
- Säteilyvaaratilanteet
- Kriisiviestintäohje

Ympäristöpalvelut osallistuu aktiivisesti aluehallintoviraston ja mahdollisten muiden tahojen järjestämiin valmiusharjoituksiin ja koulutuksiin. Talousvesiepidemioihin varautumista harjoitellaan säännöllisesti HSY Veden sekä Espoon ja Vantaan terveysuojeluviranomaisten kanssa. Lakisääteisen ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden selvitysryhmän kokoonpano on viimeksi vahvistettu 10.6.2021. Ryhmää johtaa elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö ja siinä ovat edustettuina ympäristöpalvelut ja viestintä/kaupunkiympäristö, sote-toimialan epidemiologinen toiminta sekä HSY Vesi.

Eläintautivalvonnassa lintuinfluenssaa on todettu Helsingissä luonnonlinnuissa vuonna 2021, mikä on aiheuttanut varautumistoimenpiteitä näytteenotosta puhdistustoimenpiteisiin ja altistuneiden kartoitukseen. Valvontaeläinlääkärit ovat ohjeistaneet myös Korkeasaarta ja Yliopistollista eläinsairaalaan varautumisessa ja olleet tiiviissä yhteistyössä pelastuslaitoksen, aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa. Lintuinfluenssan vastustamiseen liittyvien toimenpiteiden odotetaan jatkuvan vuonna 2022. Myös afrikkalaisen sikaruton torjuntaan varaudutaan, sillä afrikkalaista sikaruttoa esiintyy lähialueilla Venäjällä ja Baltiassa. Yksi valvontaeläinlääkäreistä on valmiuseläinlääkäri, joka osallistuu valtakunnallisiin koulutuksiin ja harjoituksiin.

Koronapandemian myötä viranomaisyhteistyötä on lisätty ja yhteistyötä on tehty myös uusien viranomaistahojen kanssa, kuten Liikenne- ja viestintävirasto Traficom.

4 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika sekä tarkastustiheydet

Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika vaihtelevat eri ympäristöterveydenhuollon osa-alueilla.

Myös valvontakohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheyssuositukset vaihtelevat eri osa-alueilla. Kyseiset asiat on kuvattu tarkemmin toimialakohtaisissa suunnitelmissa.

5 Henkilöstön koulutus

Pätevyys varmistetaan aina uutta henkilöä rekrytoitaessa ottaen huomioon sektorilakikohtaiset pätevyysvaatimukset ja sisäiset erityistarpeet. Vakituinen henkilöstö osallistuu säännöllisesti täydennyskoulutukseen ja osaamisen kehittämiseen kannustetaan. Koulutukseen varataan riittävästi määrärahoja, jotta täydennyskoulutusvelvoite täyttyy.

Vuosittaisissa tulos- ja kehityskeskusteluissa esihenkilö arvioi jokaisen työntekijän kanssa osaamisen tason sekä edellisenä vuonna toteutuneen koulutuksen ja kehityksen. Tulos- ja kehityskeskustelussa sovitaan kehityssuunnitelma yksilökohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Ympäristöterveydenhuollon valvontahenkilöstön aktiivisuus myös omaehtoiseen kouluttautumiseen on suuri ja jatkokoulutukseen on kannustettu. Ammatillisen täydennyskoulutuksen lisäksi suoritetaan jatkuvasti useita jatko-opintoja sekä ammattikorkeakoulussa että yliopistossa. Suoritettuja jatko-opintoja ovat esimerkiksi ympäristötekniikan ylempi ammattikorkeakoulututkinto, elintarviketieteiden maisterin tutkinto, ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkärin ja eläinlääketieteen tohtorin tutkinto.

6 Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

Valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmänhanke VATI on korvannut kuntien nykyisin käyttämät ympäristöterveydenhuollon valvontatietojärjestelmät vuoden 2019 alusta lähtien. VATI

tuli käyttöön keskeneräisenä ja vaatii jatkuvaa kehittämistä. Ympäristöpalvelut on mukana Ruokaviraston VATI-kehittämissryhmässä.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät vuonna 2022 Tarkastaja-järjestelmää, kunnes Ruokaviraston valtakunnallinen eläinsuojelu- ja eläintautitietojärjestelmä on käytettävissä.

Helsinki osallistuu jatkossakin aktiivisesti VATIn ja valvontaeläinlääkäreiden tietojärjestelmän kehitystyöhön.

6.1 Sähköinen asiointi

Elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaiset toiminnan aloittamiseen tai muuttamiseen liittyvät ilmoitukset voidaan tehdä valtakunnallisen Ruokaviraston ilppajärjestelmän kautta. Ilpan kautta on tullut vuonna 2021 noin 40 % kaikista elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisista ilmoituksista. Määrää pyritään nostamaan edelleen vuonna 2022. Tupakkalain mukaiset vähittäismyyntipaikkojen hakemukset sekä tukkumyyntipaikkojen ilmoitukset voi tehdä Valviran ylläpitämän sähköisen järjestelmän kautta.

Tapahtumien elintarvikemyyntiin liittyvät tiedottamiset on mahdollista tehdä Helsingin kaupungin sähköisen asioinnin kautta, eikä tähän ole odotettavissa vielä valtakunnallista lomaketta. Myös ruokamyrkytyspäilyjen ilmoittamiseen on toistaiseksi oma sähköinen lomake. Elintarvikenäytteenottoon omana kehitystyönä laadittu sähköinen näytteenottolomake on integroitu VATIin erillishankkeena.

7 Valvonnan maksullisuus

Toiminnan tehostuminen ja etenkin lakisääteisten maksujen yleistyminen on näkynyt maksutulojen lisääntymisenä, mutta vuosittaiset valvontatulot eivät ole vertailukelpoisia muun muassa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Ympäristöterveydenhuollon taksa on kaupungin internetsivuilla ja syksyllä 2021 päivitetty taksa tulee voimaan vuoden 2022 alussa.

8 Viestintäsuunnitelma

Ympäristöpalveluiden viestintätehtäviä hoitaa toimialan viestintäpalvelut, joka vastaa ajankohtaistiedottamisesta, ympäristö- ja lupajaoston päätöksenteosta tiedottamisesta, verkkosivujen ylläpidosta ja kehittämisestä, julkaisujen, oppaiden ja

esitteiden tuottamisesta, erityistilanteiden viestinnän suunnittelusta ja viestintävalmiuksien ylläpidosta, projekteille annettavasta viestintätuesta, aineistopankin ylläpidosta sekä median ja sosiaalisen median seurannasta.

Kaupungin yhteisellä hel.fi -sivustolla on kuvattu keskeisin toimialaan liittyvä toiminta ja palvelut kuntalaisille ja yrityksille.

Ympäristöpalveluissa on neuvontapuhelinnumerot elintarvikkeisiin, asumisterveyteen ja eläinsuojeluun liittyviin kysymyksiin. Ajankohtaisista aiheista viestitään myös sosiaalisen median kautta. Palautteisiin ja kysymyksiin vastataan kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä sekä edelleen myös ympäristöpalveluiden yleisen sähköpostin kautta.

9 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat, joihin valvonta tukeutuu

Laboratoriotutkimukset tehdään Metropolilab Oy:n laboratoriossa, jolla on Ruokaviraston myöntämä hyväksyntä elintarvike- ja terveydensuojelulain mukaisten analyysien tekemiseen. Ympäristöpalveluilla on Metropolilab Oy:n kanssa laboratoriopalveluista sopimus, joka on kilpailutettu vuonna 2019 ja voimassa 3 vuotta yhden vuoden optiomahdollisuudella.

Metropolilab vastaa myös erityistilanteissa tehtävistä laboratoriotutkimuksista.

10 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Vuotta 2020 koskevat arvioinnit on toimitettu Etelä-Suomen aluehallintovirastoon VYHA-järjestelmän kautta. Arvioinnit vuoden 2022 valvontasuunnitelman toteutumisesta lähetetään maaliskuun 2022 loppuun mennessä Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Arvioinnin sisältö perustuu Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen ohjelman ohjeisiin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston antamiin ohjeisiin. Arviointituloksilla ja valvonnasta saaduilla kokemuksilla on keskeinen merkitys seuraavia valvontasuunnitelmia laadittaessa.

Helsinki

Helsingin
elintarvikevalvontasuunnitelma
2020–2024, päivitys 2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	4
3 Valvontakohteet, riskiluokitus ja tarkastustiheys sekä valvonnan painopisteet	5
3.1 Valvontakohteet.....	5
3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys	5
3.3 Valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet.....	6
3.4. Helsingin elintarviketurvallisuuden painopisteet	7
4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika	9
5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	11
6.1 Elintarvikeväälitteisten epidemioiden selvittäminen.....	11
6.2 Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot.....	11
6.3 Koronapandemian vaikutukset elintarvikevalvontaan.....	12
7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi	12

LIITE 1 Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset vuonna 2022

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2022

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on elintarvikelain (297/2021) 39 §:n perusteella tehty Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvontasuunnitelma vuosille 2020–2024, jossa on huomioitu erityisesti vuosi 2022. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalvelujen suorittamaa elintarvikevalvontaa ja sisältää eriteltynä suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan.

Elintarvikevalvonta toteutetaan elintarvikelain ja muiden voimassa olevien elintarvikevalvontaa koskevien EY-säännösten ja kansallisten säännösten mukaisesti.

Kunnan tulee laatia säännöllistä elintarvikevalvontaa koskeva kunnan valvontasuunnitelma siten, että valvonnassa otetaan huomioon toiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee terveysvaaroja ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Helsingin elintarvikevalvontasuunnitelmassa on otettu soveltuvin osin huomioon Ruokaviraston ohje kunnan elintarvikevalvontasuunnitelmasta ja elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2021–2024 (VASU) ja sen painopisteet.

Elintarvikevalvontasuunnitelmaan sisällytetään sekä ilmoitettujen että hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen säännöllinen valvonta.

Elintarvikevalvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvike-turvallisuusyksikkö, jossa on kolme tiimiä (elintarvikevalmistus- ja eläinsuojelu, elintarvikemyymälät, ravintolat).

1.1 Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen vastaa elintarvikelain mukaisten ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä, hyväksytyjen ja ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen suunnitelmallisesta valvonnasta ja näytteenotosta, ruokamyrkytysten selvittämisestä sekä elintarvikealan toimijoiden ja kuntalaisten neuvonnasta. Lisäksi elintarvikevalvontaviranomainen valvoo EU:n yhteisen kalastuspolitiikkalainsäädännön mukaisia jäljitettävyyksivaatimuksia osana valvontasuunnitelman mukaisia elintarviketarkastuksia.

Helsingissä käsitellään vuosittain 800-900 uutta elintarvikehuoneistoa tai toimijan vaihdosta koskevaa ilmoitusta. Käsittelyksi katsotaan ilmoituksen vastaanottaminen ja ilmoitettujen tietojen siirtäminen viranomaisen valvontatietokantaan sekä todistuksen lähettäminen toimijalle. Elintarvikehuoneistoon tehdään suunnitelmallinen tarkastus kohteen riskinarviointiin perustuvassa aikataulussa. Hyväksymismenettelyn piirissä ovat eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsittelevät laitokset, joihin liittyviä hakemuksia käsitellään vuosittain alle kymmenen.

Elintarvikelain mukaan liikkuvan elintarvikehuoneiston eli esimerkiksi tapahtumaan osallistuvan ruokamyyjän on tiedotettava toiminnastaan neljä arkipäivää ennen myyntitapahtumaa. Liikkuviin elintarvikehuoneistoihin liittyviä elintarvikelain mukaisia tiedottamisia käsitellään normaalisti vuosittain lähes 1500, mutta koronapandemian aikana määrä on ollut hyvin vähäinen (noin 150) tapahtumiin liittyvien rajoitusten vuoksi.

Elintarvikkeisiin liittyviä toimenpidepyyntöjä käsitellään vuosittain noin 800. Suurin osa toimenpidepyynnöistä koskee ruokamyrkytyspäilyjä. Luku sisältää myös Ruokaviraston kautta tulleet kiireelliset valvontapyynnot ja kuluttajilta tulleet esimerkiksi pakkausmerkintöihin, elintarvikkeen laatuun tai elintarvikehuoneiston hygieniaan liittyvät valitukset.

Elintarvikevalvontaan liittyvää puhelin- ja sähköpostineuvontaa annetaan erityisesti elintarvikeneuvontapuhelimen ja yhteisen sähköpostin kautta.

Elintarvikevalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ovat valtakunnallisen Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia, joiden tarkastustulokset ovat julkisia. Oiva-järjestelmässä elintarvikehuoneiston tarkastustulos arvioidaan asteikolla A (oivallinen), B (hyvä), C (korjattavaa), D (huono). C- ja D-arviosta seuraa aina uusintatarkastus, jossa havaittujen epäkohtien korjaaminen varmistetaan.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Koko elintarvikevalvontaan arvioidaan käytettävän henkilöstöresursseja vuonna 2022 yhteensä 34,6 htv. Elintarvikevalvonnan voimavaroista noin 70 % kohdistuu suunnitelmalliseen valvontatyöhön eli suunnitelmallisiin riskiperusteisiin tarkastuksiin ja näytteenottoon. Muihin tehtäviin kuten uusintatarkastusten tekemiseen, ilmoitusten ja hakemusten käsittelyyn, toimijoiden neuvontaan sekä ruokamyrkytyspäilyjen ja valitusten käsittelyyn kuluu noin 30 % voimavaroista.

Elintarvikevalvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2022:

Elintarvikeeturvallisuusyksikön päällikkö	0,8 htv
Tiimien esimiehet (kaupungineläinlääkäri, kaksi tiimipäällikköä)	2,9 htv
Hygieenikkoeläinlääkärit	2,0 htv
Elintarvike tarkastajat	28,1 htv
Avustava henkilöstö (tutkimusavustaja)	0,8 htv
Yhteensä	34,6 htv

Elintarvikehuoneistojen valvontatarve on määritetty kohdekohtaisesti Ruokaviraston ohjeen 10503/4 (Elintarvikehuoneiston ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen) mukaisesti.

Valtakunnallinen VATI-järjestelmä vaikeuttaa valvontakohteiden lukumäärän ja siten resurssitarpeen arviointia. Valvontakohteiden kokonaismäärän sijasta käytetään valvottavia toimintoja. Esimerkiksi myymälässä, joka varastoi ja maahantuo itse elintarvikkeita, on kolme valvottavaa toimintoa ja näiden valtakunnalliset tarkastustiheydet voivat vaihdella kerran vuodessa, joka kolmas vuosi tarkastettavaan. Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useita toimintoja.

Edellä mainittuun määrään eivät kuulu epäkohtien korjaamiseksi tehtävät Oiva-järjestelmän mukaiset uusintatarkastukset ja muut suunnitelman ulkopuoliset tarkastukset kuten ruokamyrkytyspidemioihin ja valvontapyyntöihin liittyvät tarkastukset.

Helsingissä on arvioitu olevan vähintään neljän tarkastajan laskennallisen resurssivajeen, kun ottaa huomioon nykyisen tarkastustoteuman ja riskiperusteisen tarkastustarpeen. Lisäksi uusi elintarvikelaki lisää tarvetta toimijoiden neuvontaan ja viranomaisyhteistyöhön. Talousarvioon on ehdotettu neljää vakanssia elintarvikevalvontaan, joista mahdollisesti kaksi on toteutumassa vuonna 2022 ja kaksi vuonna 2023. Vuonna 2021 saatu elintarvike-tarkastajan vakanssi on myös osaltaan vähentänyt resurssivajetta.

3 Valvontakohteet, riskiluokitus ja tarkastustiheys sekä valvonnan painopisteet

3.1 Valvontakohteet

Helsingissä on 5954 valvottavaa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimipaikkaa (6344 toimintoa), jotka on jaoteltu hyväksyntää edellyttäviin elintarvikehuoneistoihin (24 kpl) ja ilmoitettaviin elintarvikehuoneistoihin (5930 kpl). Alkutuotantopaikkoja on 36 ja kontaktimateriaalitoimijoita 54. Valvontakohteet ja –toimenpiteet kirjataan Ruokaviraston ylläpitämään VATI-järjestelmään.

3.2 Kohteiden riskiluokitus ja tarkastustiheys

Valvontasuunnitelma on laadittu vuodelle 2022 kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja VATI1-luokittelun mukaisesti.

Kohteet on jaettu riskiluokkiin 0-10, jolloin 0 on kaikkein vähäriskisin (esim. pub) ja 10 korkeariskisin (esim. lihalaitos, jossa tuotanto >10 milj. kg vuodessa). Riskiluokkaan vaikuttaa kohteen koko, eli esimerkiksi päivittäisten ruoka-annosten tai asiakaspaikkojen määrä ja toisaalta harjoitettava toiminta, jossa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittely lisää riskiä. Riskiluokka määrittelee kohteen tarkastustiheyden, joka voi vaihdella 0–12 tarkastusta vuodessa.

Valvontakohteiden tarkastustiheys poikkeaa osin valtakunnallisen riskiohjeen mukaisesta luokituksesta paikallisen riskinarvioinnin perusteella. Esimerkiksi ruhoja käsittelevät lihamyymälät suunnitellaan tarkastettavan vähintään kerran vuodessa, kun Ruokaviraston luokittelun mukaan niiden tarkastustiheys olisi joka toinen vuosi. Toisaalta päiväkodit ja vanhusten palvelukeskukset, joissa valmistetaan ruokaa, tarkastetaan joka toinen vuosi, vaikka riskiryhmiin kuuluvina kohteina ne pitäisi Ruokaviraston mukaan tarkastaa vuosittain. Suurin osa päiväkotien ja vanhusten palvelukeskusten keittiöistä kuuluu hyvin toimivan keskitetysti ohjatun omavalvonnan piiriin, mistä johtuen valvontatiheyttä on laskettu. Pitopalveluiden osalta tarkastustiheyttä on nostettu samalle tasolle kuin ravintolatoiminnan, vaikka ne Ruokaviraston ohjeen mukaan pitäisi rinnastaa suurtalouskeittiöiden tarkastustiheyksiin. Myös joidenkin valmistuslaitosten, joissa käsitellään helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tarkastustiheyttä on nostettu ohjeeseen nähden. Tarkastustiheydet ovat tarkemmin kuvattuna Helsingin elintarvike-turvallisuusyksikön riskiluokitusohjeessa. Tarkastustiheyksiä on yhtenäistetty Uudenmaan valvontayksiköiden kesken, mutta yhtenäistäminen ei ole muuttanut käytännössä Helsingissä jo tehtyä paikallista riskinarviointia.

Kohdekohtaiseen riskiluokitukseen perustuva tarkastussuunnitelma on liitteessä 1. Suunnitelma tarkentuu jatkuvasti kohteiden tarkastusten ja tietojen päivittämisen perusteella.

3.3 Valtakunnalliset elintarviketurvallisuuden painopisteet

Ympäristöpalvelut on sisällyttänyt Ruokaviraston valtakunnalliset kehitysteemat vuosille 2021-2024 soveltuvin osin valvontasuunnitelmaan. Kehitysteemat ja painopisteet on kuvattu tarkemmin Ruokaviraston VASU-suunnitelmassa. Valtakunnalliset painopisteet ovat seuraavat.

1. Tiedolla johtaminen ja digitalisaatio

1.1 Valvontatulokset ohjaamaan valvontaa

Jatkuu 2022: Kunnossapito, Oiva-rivit 2.2 ja 2.3, Puhtaanapito, Oiva-rivit 3.1 ja 3.2, Markkinointi, Oiva-rivi 13.3, Elintarvikkeiden jäljitettävyyden, Oiva-rivit 16.1 ja 16.9, Lämpötilahallinta ilmoitetuissa elintarvikehuoneistoissa, Oiva-rivit 6.2 ja 6.4, Takaisinvedot, Oiva-rivi 16.6.

Oiva-rivien sisällyttäminen Helsingin valvontasuunnitelmaan on kuvattu kohdassa 3.4.

1.2 Valvojan työkalupakki (valvontaviranomaisten hallinnollisen osaamisen vahvistaminen, tarkastusten toteuttaminen vaikuttavasti ja yhdenmukaisesti)

Helsingissä pyritään yhdenmukaistamaan valvontatoimia esimerkiksi sisäisillä auditoinneilla ja vertaisarvioinneilla. Osallistutaan Ruokaviraston teemaan liittyviin koulutuksiin ja työryhmiin.

1.3 Kohteet valvonnan piiriin

Elintarvikehuoneistoja, jotka eivät ole valvonnan tiedossa, kartoitetaan valvontapyyntöjen ja asiakasvalitusten perusteella sekä havainnoimalla uusia huoneistoja tai toimijanvaihtoksia tarkastusten yhteydessä.

1.4 Sähköisen asioinnin kehittäminen

Jatkuu 2022: Elintarvikevalvonta, VATIn jatkuva kehittäminen.

Osallistutaan aktiivisesti VATIn kehittämiseen. Asia on tarkemmin kuvattu kohdassa 3.4

2. Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyötä

2.2 Elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittäminen

Vuonna 2022 on tarkoitus toteuttaa valvontaprojekti elintarvikepetosten esiintymisen kartoittamiseksi maahantuovien elintarvikemyymälöiden osalta.

3. Valmius ja kriisinhallinta

3.1 Pandemiavalmiuden kehittäminen - koronapandemian opit elintarvikevalvonnassa ja eläinlääkintähuollossa

3.4. Helsingin elintarvike turvallisuuden painopisteet

1. Riskiperusteisen valvontasuunnitelman toteutuminen ja tarkastusten kattavuus

Tavoitteena on, että vuonna 2022 tehdään vähintään 3100 suunnitelmallista tarkastusta. Suunnitelmallisiin tarkastuksiin sisältyvät epäkohtien korjaamiseksi tehtävät uusintatarkastukset, joiden osuuden arvioidaan olevan enintään 15 % kokonaismäärästä. Koronatilanne voi vaikuttaa suunnitelman toteutumiseen.

Osa suunnitelmallisista tarkastuksista tehdään kokonaan etä- ja asiakirjatarkastuksina siten, että tarkastukseen ei sisälly tarkastuskäyntiä kohteessa. Etätarkastuksiin liittyviä menettelyitä kehitetään erityisesti nettikauppojen, virtuaalitoimijoiden ja laitosten tarkastuksissa. Myymälöiden ja tarjoilupaikkojen tarkastuksissa hyödynnetään sähköisten omavalvontajärjestelmien kuten PTY:n omavalvontajärjestelmän tietoja siten, että osa tarkastuksesta voidaan tehdä etänä.

Varmistetaan, että tarkastukset kohdistuvat kohdekohtaisen riskiluokituksen perusteella. Elintarvikehuoneistoiksi luokiteltuihin riskiluokitukseltaan 0-luokan kohteisiin kuten useimpiin kuntosaleihin ja pubeihin, joissa on vain juomatarjoilua, tehdään vain suunnitelmallinen aloitustarkastus, josta ei muodostu Oiva-raporttia. Hyväntekeväisyysjärjestöjen ruoka-aputoimintaan ei myöskään tehdä suunnitelmallisia tarkastuksia, vaan niitä valvotaan ainoastaan asiakasvalitusten perusteella.

Tapahtumatarkastuksissa tehdään Oiva-tarkastuksia liikkuviin elintarvikehuoneistoihin ja suunnataan voimavaroja ennaltaehkäisevään toimintaan kuten tapahtumien viranomaiskatselmuksiin ja sähköiseen neuvontaan. Liikkuvien elintarvikehuoneistojen Oiva-tarkastuksia tehdään myös ulkopaikkakuntalaisille toimijoille, jotka osallistuvat tapahtumaan tai muuten toimivat Helsingissä. Nämä tarkastukset tehdään toimijan oman rekisteröitymiskunnan tekemän riskiluokituksen mukaisesti.

2. Oiva-tarkastuksissa havaittujen epäkohtien korjaamisen varmistaminen ja Oiva-painopisteet

Varmistetaan havaittujen epäkohtien korjaaminen eli jos Oiva-tarkastuksessa on annettu C-arvio, tehdään uusintatarkastus. Jos uusintatarkastuksella epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään pääsääntöisesti pakkokeinoihin. Huolehditaan, että Oiva-arvosana C johtaa aina uusintatarkastukseen ja D-arvosana pakkokeinojen käyttöön. Jatketaan arviointien yhtenäistämistä tiimien sisällä ja niiden kesken.

Sovitaan entiseen tapaan vuosittaiset Oiva-painopistealueet ja sisällytetään niihin valtakunnalliset painopistealueet: kunnossapito, puhtaanapito, markkinointi, jäljitettävyys, lämpötilanhallinta ja takaisinvedot. Jäljitettävyyden osalta keskitytään erityisesti eläinperäisiä elintarvikkeita sisämarkkinoilta tuovien toimijoiden valvontaan.

Elintarvikkeita koskevia RASFF-ilmoituksia ja takaisinveitoja käsiteltäessä varmistetaan, että takaisinveitoja koskeva Oiva-rivi 16.1 tarkastetaan määritellyllä tiheydellä.

Jatketaan edelleen Oiva-tarkastuksissa ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen oma-valvontanäytteenoton toteutumisen arviointia.

3. Uuden elintarvikelain käytäntöön vieminen

Uuden elintarvikelain myötä elintarvikealan valvontakohteille on tulossa vuosittainen valvonnan perusmaksu vuoden 2022 alusta lähtien. Perusmaksulla pyritään vahvistamaan elintarvikeyritysten ohjausta ja neuvontaa sekä turvaamaan elintarvikevalvonnan riittävää resursointia. Helsingin osalta valvonnan perusmaksun odotetaan tuovan vähintään 700 000 euron vuosittaisen lisätulon. Vuosimaksun odotetaan lisäävän kohdetietojen läpikäyntiin käytettävää aikaa sekä maksuihin liittyviä asiakasvalituksia, mikä on huomioitava resurssien suuntaamisessa. Elintarviketurvallisuusyksikköön on suunniteltu perustettavan elintarvikeneuvonta-tiimi, joka vastaisi muun muassa keskitetystä elintarvikeneuvonnasta, asiakasyhteydenottojen ja valvontapyyntöjen kirjaamisesta, huoneistoja koskevien rekisteröinti-ilmoitusten käsitelystä sekä aloitustarkastuksista. Yhteistyötä kaupungin yritysneuvonnan ja rakennusvalvonnan kanssa tiivistetään ja internetsivujen sisällön tuottamiseen panostetaan aikaisempaa enemmän.

Uuden elintarvikelain myötä kansallista lainsäädäntöä on vähennetty, koska suuri osa elintarvikesäännöksistä on suoraan sovellettavaa EU-lainsäädäntöä. Ruokaviraston ohjeiden painoarvon arvioidaan kasvavan. Muutoksella on vaikutusta myös kaupungin yhteisiin ohjeisiin (esimerkiksi ravintolan perustamisohje), jotka päivitetään lainsäädäntömuutokset huomioon ottaen. Lisäksi tehdään tarvittavat muutokset elintarvikealan toimijoille saatavilla oleviin omavalvontaohjeistuksiin.

Elintarvikelakiin tuli mahdollisuus hallinnollisen seuraamusmaksun antamiseen. Seuraamusmaksu on suuruudeltaan 300 – 5000 euroa ja se määrätään maksettavaksi valtiolle. Seuraamusmaksu voidaan määrätä esimerkiksi elintarvikeyrityksen toiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tai omavalvonnan laiminlyönnistä. Seuraamusmaksu otetaan käyttöön vuoden 2022 aikana ja sen käyttöön laaditaan tarvittava ohjeistus.

Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin valvonta siirtyi vuoden 2020 alusta valtiolta kunnan vastuulle. Koronapandemian vuoksi valvontaa ei ole vielä toteutettu täysimääräisesti. Jatketaan vuonna 2022 eläinperäisiä elintarvikkeita maahantuovien sisämarkkinatoimijoiden tarkastuksia, joilla on elintarvikehuoneisto Helsingissä ja maahantuovat tuoretta lihaa tai raakalihavalmisteita. Lisäksi eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonti tarkastetaan niissä valvontakohteissa, joihin valvontasuunnitelman mukaisesti kohdistuu tarkastus vuonna 2022 ja toimija on ilmoittanut toimivansa sisämarkkinatuojana.

4. Yhteistyön kehittäminen eri viranomaisten välillä ja toimijoiden kanssa

Tiivistetään kaupungin sisäistä yhteistyötä, jotta elintarvikelain vaatimukset tulevat huomioiduksi kaupungin vuokraamien tilojen osalta ja rakennusvalvonnan Lupapisteiden lausuntojen kautta. Kaupunkiympäristön toimialan yhteinen toimitalo myös mahdollistaa aikaisempaa paremmin käytännön yhteistyön esimerkiksi rakennusvalvonnan kanssa.

Jatketaan tiivistä yhteistyötä veroviranomaisen, poliisin ja Ruokaviraston kanssa yritysten osalta, joilla on vakavia ja toistuvia elintarvikelainsäädännön rikkomisiasioita. Jatketaan yksikön sisäisen elintarvikepetoksiin keskittyneen ryhmän toimintaa ja kehitetään pakkokeinojen käyttöä eri viranomaistietoja yhdistämällä. Osallistutaan Ruokaviraston järjestämiin elintarvikepetoksia koskeviin projekteihin ja vastaaviin.

Uudenmaan alueen valvontayksiköiden välistä yhteistyötä valvonnan yhdenmukaisuuden kehittämiseksi jatketaan. Kuuden ympäristöterveydenhuollon yksikön kanssa on käytössä yhteisenä digitaalinen LaatuNet-laadunhallintajärjestelmä.

Toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö on tarkemmin kuvattu ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisessä osiossa.

5. Ympäristöterveydenhuollon valtakunnallinen tietojärjestelmä (VATI) ja sähköisten lomakkeiden kehittäminen

Osallistutaan aktiivisesti valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän (VATI) kehittämiseen ja pyritään saamaan jatkuva asiakastytyväisyyden seuranta VATIn kautta vuoden 2022 aikana.

Vakiinnutetaan VATIin integroidun valtakunnallisen sähköisen elintarvike- ja terveysdensuojelulain mukaisen ilmoituspalvelun (ILPPA) käyttö ja viestitään palvelusta aktiivisesti elintarvikealan toimijoille, erityisesti ketjutoimijat huomioiden.

Varaudutaan ILPPAan lisättävän sairastumis- ja haittaepäilyilmoituksen käyttöönottoon sekä osallistutaan valtakunnallisen "tiedottaminen liikkuvasta elintarvikehuoneistosta" lomakkeen valmisteluun. Pyritään saamaan sähköinen näytteenottolomake takaisin käyttöön.

4 Tarkastusten määrittely, sisältö ja keskimäärin tarkastukseen käytettävä aika

Tarkastus on määritelty valvonta-asetuksessa (EY) 625/2017 minkä tahansa näkökohdan tutkimiseksi sen toteamiseksi, onko kyseinen näkökohta lainsäädännössä sille esitettyjen oikeudellisten vaatimusten mukainen. Valvonta-asetuksen mukaan elintarvikevalvonnan tarkastukset tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta.

Tarkastuskäynnillä voidaan tarkastaa koko valvontakohteeseen ja sen toiminnot tai vain jokin osa-alue. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa ja mittauksia. Tarkastuksen laajuus riippuu kohdetyypistä sekä siitä, onko kyseessä aloitustarkastus vai muu suunnitelmallinen tarkastus. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi.

Tarkastus sisältää tarkastukseen valmistautumisen, tarkastuksen suorittamisen sekä tarkastuskertomuksen laatimisen. Tarkastukseen valmistautuminen sisältää hyväksymispäätökseen tai elintarvikehuoneistosta tehtyyn ilmoitukseen, edelliseen tarkastuskertomukseen ja sähköisen valvontatietojärjestelmän kohdekohtaisiin tietoihin tutustumisen.

Pääsääntöisesti tarkastukset tehdään ennalta ilmoittamatta ja silloin, kun kohteessa on toimintaa, jotta voidaan arvioida myös toiminnan hygieniää. Tarkastuskäyntejä tehdään myös muulloin, esimerkiksi aamulla ennen varsinaista toiminta-aikaa. Tarkastuksia tehdään myös iltaisin ja viikonloppuisin esimerkiksi suuriin yleisötilaisuuksiin, ravintoloihin ja grillikioskeihin.

Kaikista tarkastuksista laaditaan kirjallinen tarkastuskertomus. Suurin osa suunnitelmallisista tarkastuksista on Oiva-järjestelmän mukaisia tarkastuksia. Oiva-järjestelmän mukainen tarkastuskertomus tehdään Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti VATI-järjestelmän kautta. Tarkastuskertomusta suppeampi Oiva-raportti on julkinen www.oivahymy.fi sivuston kautta.

Liitteenä 1 olevassa taulukossa on esitetty eri valvontakohdetyyppien tarkastuksiin Ruokaviraston riskiluokitusohjeen mukainen käytettävä aika.

Tarkastuksen tekeminen ja sen sisältö on tarkemmin määritelty ympäristöpalvelujen laatukäsikirjassa toimintaohjeessa: Elintarvikehuoneiston tarkastaminen.

Helsingin kaupungin ympäristöpalvelujen elintarvikevalvonnan tarkastukset on ryhmitelty seuraavasti:

A. Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset

1. Suunnitelmallinen tarkastus (sisältää myös uusien elintarvikehuoneistojen aloitus- ja hyväksyntätarkastukset ja suunnitelmalliset asiakirjatarkastukset)
2. Uusintatarkastus (Oiva-järjestelmän C- tai D-arvion jälkeen tehtävä seuranta-tarkastus)

B. Muut tarkastukset (valvontasuunnitelman ulkopuoliset)

1. Asiakasvalituksen perusteella tehty tarkastus (yhteydenotto)
2. Ruokamyrkytyspäilyn johdosta tehty tarkastus
3. Elintarvikkeiden valvontapyyntöön ja takaisinvetoon liittyvä tarkastus
4. Vientitarkastus
5. Projektitarkastus
6. Muu tarkastus (esim. perehdyttämisen tai Oiva-arviointien yhdenmukaistamisen vuoksi tehty yhteistarkastus)
7. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvä tarkastus (pakkokeinotarkastus)

Kunnalliseen valvontasuunnitelmaan perustuvat suunnitelmalliset tarkastukset ja elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvät tarkastukset ovat maksullisia. Helsingin kaupungin elintarvikelain mukainen maksutaksa sisältyy ympäristöterveydenhuollon taksaan.

5 Valvontanäytteet ja –projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Elintarviketurvallisuusyksikössä käytetään näytteenottoon vuonna 2022 yksi henkilövuosi. Elintarvikevalvonnan laboratoriotutkimukset tehdään elintarvikelain mukaisesti hyväksytyssä MetropoliLab Oy:n laboratoriossa, jolta voidaan ostaa myös näytteenottopalvelua. MetropoliLab Oy:n elintarvikenäytteenotto on akkreditoitu.

Näytteenottoa suunnataan riskiperusteisesti ottaen huomioon kohteen riskiluokitus, omavalvonnan toimivuus, aikaisemmat valvontakokemukset ja kohteen toimintaan liittyvät valitukset ja ruokamyrkytyspäilyt. Elintarvikehuoneistojen ja laitosten omavalvonnan näytteenotto otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon valvontanäytteiden määrässä. Elintarvikealan toimijoita ohjataan ottamaan ja tutkituttamaan itse omavalvontanäytteitä. Näytteenotossa otetaan huomioon mikrobikriteeriasetus ja Ruokaviraston ohjeistus näytteiden otosta ja tutkimisesta.

Suunnitelmallisia mikrobiologisia tai kemiallisia elintarvikenäytteitä otetaan 630. Edellä mainittuihin suunnitelmallisiin näytteisiin ei lueta kuuluvan ruokamyrkytys- ja valitusnäytteitä, joiden määrä vaihtelee vuosittain. Näytteenotto ja analyysit ovat pääsääntöisesti toimijalle maksullisia.

Pääkaupunkiseudun yhteisiä projekteja ovat myymälöiden suojakaasuun pakkaaman lihan hygieeninen laatu sekä pikaruokaravintoloiden puhtaus ja elintarvikkeiden hygieeninen laatu. Helsingin oma projekti ravintoloiden esivalmistamien tai jäähdyttämien ruokien laadusta jatkuu vuonna 2022. Helsingin oma projekti on lisäksi ravintoloiden lihan alkuperän ilmoittaminen ja jäljitettävyyks sekä salmonellan esiintyvyyks.

Näytteenottosuunnitelma on liitteenä 2.

6 Varautuminen elintarvikkeiden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

6.1 Elintarvikevälitteisten epidemioiden selvittäminen

Ruokamyrkytysten käytännön selvitystyötä tekee lakisääteisen ruokamyrkytys selvitysryhmän alaisuudessa toimiva ruokamyrkytystiimi, johon kuuluu neljä elintarvike-tarkastajaa ja hygieenikkoeläinlääkäri. Tiimi hoitaa yli viiden henkilön ruokamyrkytys-epidemioiden selvitystyön ja tarvittavat raportoinnit Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen ja Ruokavirastoon.

Ruokamyrkytyspäilyjen osalta tavoitteena on, että ruokamyrkytyspäilyt ja epidemiat käsitellään nopeasti ja tehokkaasti. Epäilyjen ilmoittamista varten on sähköinen lomake. Ruokamyrkytys-epidemioiden osalta lakisääteinen selvitysaika on 3 kk.

6.2 Rasff-ilmoitukset, takaisinvedot

Euroopan komissio pitää yllä nopean hälytyksen järjestelmää (RASFF), jonka avulla tiedotetaan jäsenvaltioille sähköisesti terveysvaaraa aiheuttavista elintarvikkeista ja rehuista. Ruokavirasto lähettää sähköisesti ns. RASFF-ilmoitukset ja niitä koskevat erilliset valvontapyynnöt Helsingissä ympäristöpalveluihin. Valvontapyynnöt selvitetään viivytyksettä ja RASFF-ilmoitusten tietoja käytetään muuten hyväksi valvonnan suuntaamisessa. Vastaava menettely on myös muiden Ruokaviraston kautta tulleiden valvontapyyntöjen käsittelyssä.

Jos terveysvaarallista elintarviketta epäillään olevan helsinkiläisessä valvontakohteessa, ryhdytään välittömiin toimenpiteisiin elintarvikkeiden markkinoilta poistamiseksi. Markkinoilta poistamisessa otetaan huomioon Ruokaviraston ohje elintarvikealan toimijoille takaisinvedosta sekä ilmoittamisesta viranomaisille ja kuluttajille.

6.3 Koronapandemian vaikutukset elintarvikevalvontaan

Elintarvikevalvonnan tarkastuksia kohdennetaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti ja varaudutaan tarvittaessa ohjeistamaan tartuntatautilain mukaisissa asioissa (asiakaspaikkarajoitukset, turvavälit, käsihygienia, puhtaus) elintarviketarkastusten yhteydessä. Tarkastuksissa käytetään tarvittaessa koronapandemian vuoksi tavanomaisesta poikkeavia suojavarusteita kuten suu- ja nenäsuojaimia. Koronatilanne voi vaikuttaa suunnitelmallisten tarkastusten toteutumiseen ja sisältöön.

7 Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi raportoidaan vuosittain kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle maaliskuun loppuun mennessä. Toteutumisen arvioinnissa otetaan huomioon seuraavat asiat.

1. Suunnitelmallisten tarkastusten toteutuma ja kattavuus
2. Muiden tarkastusten toteuma
3. Näytteenottoprojektien toteuma
4. Ruokamyrkytysten selvittämisen varautumistoiminnan toimivuus
5. Valvonnasta saadut tulot valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti

Oman sisäisen arvioinnin lisäksi otetaan huomioon myös ulkopuolisten tekemät arvioinnit kunnan valvonnasta. Tällaisia ovat aluehallintoviraston suorittamat paikallisen elintarvikevalvonnan arviointi- ja ohjauskäynnit, Ruokaviraston auditointijärjestelmän mukaiset käynnit ja komission tekemät ns. EU-tarkastuskäynnit.

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2022	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2022
HYVÄKSYNTÄÄ EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Maito-ala	2					6	1	7
Juuston valmistus		1	4	2-4	2			
Maitonesteiden valmistus		1	4	2-4	2			
Muu maitoalan valmistus		1	6	3-5	4-6			
Liha-ala	9					49	5	54
Jauhelihan valmistus		6	3-8	2-5	1-8			
Leikkaamo		5	3-8	2-5	1-8			
Lihavalmisteiden valmistus (kypsä)		6	4-9	3-5	2-10			
Raakalihavalmisteiden valmistus		5	3-8	2-5	1-8			
Kala-ala	7					32	4	36
Kalajalosteiden valmistus		7	4-9	2-5	1-8			
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely		4	3-8	2-5	2-10			
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	6					10	3	13
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi		6	3-6	1-4	1-4			
YHTEENSÄ	24	42				97	13	110

ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Alkutuotanto	36					5	0	5
Maidontuotanto		1			0,2			
Lihakarjan kasvatusta, kalastusta ja vesiviljelyä		12			tarvittaessa			
Hunajantuotanto		22			tarvittaessa			
Muu alkutuotanto		10			tarvittaessa			
Kontaktimateriaalien toiminta	54					8	1	9
Elintarvikekontaktimateriaalien jakelu tai markkinointi		21	1-3	1-4	0,35-1			
Elintarvikekontaktimateriaalien maahantuonti		41	1-3	1-4	0,35-1			
Elintarvikekontaktimateriaalien valmistus tai jatkojalostus		7	2-3	2-4	0,5-1			

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2022	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2022
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Vilja- ja kasvisala	133					80	14	94
Leipomotuotteiden valmistus, helposti pilaantuvia tuotteita		55	2-4	2-4	0,5-2			
Leipomotuotteiden valmistus, ei helposti pilaantuvia tuotteita		62	1-4	1-4	1-3			
Muiden viljatuotteiden valmistus		7	2-3	2-4	0,35-1			
Kasvis-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistus		13	2-4	2-4	0,5-2			
Pakkaamotoiminta ja kauppakunnostus		3	1-3	1-4	0,35-1			
Elintarvikkeiden valmistus	88					30	2	32
Yhdistelmätuotteiden valmistus		24	2-4	2-4	0,5-2			
Makeisten valmistus		13	1-3	1-4	0,35-1			
Juomien valmistus		8	1-2	1-4	0,35-0,5			
Muu valmistus		44	1-4	1-4	0,35-2			
Elintarvikkeiden myynti	1313					600	96	696
Tukkumyynti		191	1-3	1-4	0-1			
Vähittäismyynti **		1168	1-5	1-5	0-3			
Elintarvikkeiden tarjoilu	3815					2200	264	2464
Ravintolatoiminta		1525	2-4	2-4	0,5-2			
Grilli- ja pikaruokatoiminta **		270	1-3	1-4	0,35-1			
Kahvilatoiminta		726	1-4	1-4	0,35-2			
Pubitoiminta		386	0-1	0-3	0-0,35			
Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, päiväkodit, sairaalat, henkilöstöravintolat) *		652	2-5	2-5	0,5-3			
Suurtalous, keskuskeittiö ja pitopalvelu		91	2-5	2-5	0,5-3			
Suurtalous, tarjoilukeittiö (valmiin ruoan tarjoilua tai vähäistä valmistusta) *		413	1-3	1-4	0,35-1			

Valvontakohdetyyppi	Toimipaikkojen lukumäärä toimintaluokittain	Toimintojen lukumäärä	Toimintatyyppien riskiluokka, 0-10	Ruokaviraston arvio tarkastuksen kestosta (h)	Riskiperusteinen tarkastustiheys (krt/v)	Suunnitelmallisten tarkastusten määrä 2022	Uusinta-tarkastusten määrä, arvio	Tarkastusten kokonaismäärä 2022
ILMOITUSTA EDELLYTTÄVÄ TOIMINTA								
Vienti ja Tuonti	285					60	22	82
Elintarvikkeiden maastavienti		17	1-2	1-4	0,35-0,5			
Elintarvikkeiden maahantuonti		277	1-4	1-4	1-2			
Elintarvikkeiden kuljetus	79					20	3	23
Elintarvikkeiden kuljetus		54	0-1	0-3	0-0,35			
Elintarvikkeiden kuljetus jäähdetyttynä		29	1-2	1-4	0,35-0,5			
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä		7	1-2	1-4	0,35-0,5			
Elintarvikkeiden pakastekuljetus		21	1-2	1-4	0,35-0,5			
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	127					15	5	20
Muu elintarvikkeiden varastointi		104	1-3	1-4	0-1			
Elintarvikkeiden pakastaminen		15	1-4	1-4	0-2			
Elintarvikkeiden pakkaaminen		13	1	1-3	0,35			
KAIKKI YHTEENSÄ	5954	6344				3115	420	3535

*Paikallisen riskinarvion perusteella tarkastuksia vähennetty päiväkotien ja vanhusten palvelukeskusten keittiöissä, joissa hyvin toimiva keskitetty omavalvonta.

**Paikallisen riskinarvion perusteella tarkastuksia lisätty pieniin helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja liikkuviin huoneistoihin.

Elintarvikehuoneistojen toimipaikkojen ja toimintojen lukumäärät on otettu ympäristöterveydenhuollon keskitetystä valvontatietojärjestelmästä (Vati).

Toimipaikka voi jakaantua useaan toimintaluokkaan (esim. myynti ja tarjoilu), jolloin toimintojen määrä taulukossa on suurempi kuin toimipaikkojen määrä.

Yhdellä elintarvikehuoneistolla voi olla usea toiminto (esim. myymälä, jossa varasto ja maahantuontia). Samalla tarkastuksella voidaan tarkastaa useampi toiminto.

LIITE 2 Suunnitelmalliset näytteet vuonna 2022

NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA 2022

MIKROBIOLOGISTEN JA KEMIALLISTEN PROJEKTIEEN AIKATAULU JA KOHDENNETUT OMAVALVONNAN VALVONTANÄYTTEET

	TAMMI	HELMI	MAALIS	HUHTI	TOUKO	KESÄ	HEINÄ	ELO	SYYS	LOKA	MARRAS	JOULU
1	Myymälöiden suojakaasuun pakkaaman lihan hygieeninen laatu											
2	Ravintoloiden esivalmistamien tai jäädyttämien ruokien hygieeninen laatu											
3			Ravintoloiden lihan alkuperän ilmoittaminen ja jäljitettävyys sekä salmonellan esiintyvyys									
4										Pikaruokaravintoloiden puhtaus ja elintarvikkeiden hygieeninen laatu		

Vuonna 2022 on tavoitteena ottaa 630 suunnitelmallista mikrobiologista tai kemiallista näytettä, jotka jakautuvat seuraavasti: 330 projektinäytettä, 50 sisämarkkinatuonnin näytettä, 220 liha-, kala- ja maitoalan ym. tuotantolaitosten valvontänäytettä sekä arviolta 30 kohdennettua muuta valvontänäytettä mm. omavalvonnan valvomiseksi. Näiden lisäksi on varauduttu näytteenottoon valitusten ja ruokamyrkytysten selvittämiseksi 150 näytteellä. Arvio vuoden 2022 näytteenotosta on 780 kpl.

Projektitutkimukset ovat toimijalle maksullisia, ellei valvontasuunnitelmassa toisin mainita.

MIKROBIOLOGINEN JA KEMIALLINEN NÄYTTEENOTTO SEKÄ PROJEKTIT 2022

1. MYYMÄLÖIDEN SUOJAKAASUUN PAKKAAMAN LIHAN HYGIEENINEN LAATU

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenotopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
tammi-elokuu	myymälät 15 kpl	30
Vantaa laatii yhteenvedon vuoden loppuun mennessä.		30

Näytteet otetaan myymälöistä, joissa pakataan jauhelihaa tai muuta lihaa/eliimiä suojaakaasupakkauksiin. Näytteitä otetaan kaksi myymälää kohden. Näytteeksi otetaan nautaa sisältävää jauhelihaa, muuta lihaa tai maksaa. Näytteet tutkitaan valmistajan ilmoittamana viimeisenä käyttöpäivänä. Tarkastetaan lisäksi pakkausmerkinnät, näytteenottokehteen omavalvonnan näytteenotto ja näytteeksi otettujen tuotteiden jäljitettävyyssiedot. Näytteistä tutkitaan alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaisluku, Escherichia coli ja STEC-bakteeri. Analyysit ovat STEC-tutkimusta lukuun ottamatta toimijalle maksullisia.

2. RAVINTOLOIDEN ESIVALMISTAMIEN TAI JÄÄHDYTTÄMIEN RUOKIEN HYGIEENINEN LAATU 2021-2022

Projektin aikataulu	Näytteenotopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto:		
tammi-kesäkuu	ravintolat 50 kpl	100
Raportointi : Yhteenvedo laaditaan lokakuun 2022 loppuun mennessä		100

Näytteeksi otetaan ravintoloiden valmistamia ja jäädyttämiä tai esivalmistamia elintarvikkeita. Näytteitä otetaan kaksi ravintolaa kohden. Näytteistä tutkitaan tuotteesta riippuen alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaisluku, enterobakteerit, Bacillus cereus ja Listeria monocytogenes. Analyysit ovat toimijoille maksullisia Listeria monocytogenes -tutkimusta lukuun ottamatta.

3. RAVINTOLOIDEN LIHAN ALKUPERÄN ILMOITTAMINEN JA JÄLJITETTÄVYYS SEKÄ SALMONELLAN ESIINTYVYYS

Valvonta- ja näytteenottoprojekti

Projektin aikataulu	Näytteenotopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
maaliskuu-lokakuu	ravintolat 75 kpl	150
Raportointi: yhteenvedo laaditaan maaliskuun 2023 loppuun mennessä		150

Näytteitä otetaan helsinkiläisistä ravintoloista. Projekti toteutetaan Oiva-tarkastuksen yhteydessä. Projektissa tarkastetaan asiakkaille esille olevat tiedot ravintolan käyttämien lihojen alkuperämaista, lihojen jäljitettävyyksiä asiakirjojen avulla ja otetaan näyte salmonellatutkimusta varten. Naudanlihasta tutkitaan lisäksi STEC-bakteerin esiintyvyyksiä 10 näytteestä. Näytteitä otetaan raa'asta naudan, sian, lampaan tai siipikarjanlihasta tai raakalihavalmisteista. Näytteitä otetaan kaksi / näytteenottokohde. Analyysit ovat toimijoille maksullisia STEC-analyysejä lukuun ottamatta.

4. PIKARUOKARAVINTOLOIDEN PUHTAUS JA ELINTARVIKKEIDEN HYGIEENINEN LAATU 2022-2023

Pääkaupunkiseudun yhteinen projekti

Projektin aikataulu	Näytteenotopaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
syyskuu-joulukuu	pikaruokaravintolat 25 kpl	50
Näytteenotto jatkuu vuonna 2023 ja raportointi vuoden 2023 loppuun mennessä		50

Näytteitä otetaan helsinkiläisistä pikaruokaketjujen ravintoloista. Elintarvikenäytteitä otetaan yhdestä kahteen/näytteenottokohde ja lisäksi kolme pintapuhtausnäytettä. Näytteeksi otetaan pilkottuja kasviksia tai muita koostamisessa käytettäviä raaka-aineita. Lisäksi otetaan 10 jauhelihapihviä eri valmistajilta. Näytteet otetaan vetolaatikosta, kylmähauteista tai muuten tuotteiden koostamisessa käytössä olevista raaka-aineista. Näytteistä tutkitaan tuotteesta riippuen alustava aistinvarainen arviointi, aerobisten mikrobien kokonaisluku, enterobakteerit, Escherichia coli, Salmonella, Staphylococcus aureus, Bacillus cereus, hiivat ja homeet, Listeria monocytogenes ja jauhelihapihveistä STEC. Lisäksi otetaan pintapuhtausnäytteet työtasoilta, laitteista tai työvälineistä. Analyysit ovat toimijoille maksullisia Listeria monocytogenes- ja STEC-analyysejä lukuun ottamatta.

5. SISÄMARKKINATUONNIN NÄYTTEENOTTO		
Projektin aikataulu	Näytteenottoapaikat	Näytemäärä
Näytteenotto :		
Tammi-joulukuu	Sisämarkkinatuontia harjoittavat elintarvikelaitokset tai -huoneistot	30
		30

Näytteenotto kohdistetaan elintarvikehuoneistoihin, jotka maahantuovat eläimistä saatavia elintarvikkeita toisista EU-maista. Näytteenotto kohteesta otetaan yksi tai kaksi näytettä lihan tuontimäärästä riippuen. Yksi näyte koostuu 2-5 osanäytteestä. Näytteeksi otetaan raakaa lihaa ja raakalihavalmisteita. Näytteistä tutkitaan salmonella-bakteerien esiintyvyys. Analyysit ovat toimijoille maksuttomia.

MUU NÄYTTEENOTTO		
Näytteenottoaikataulu	Näytteenottoapaikat	Näytemäärä
Tammi-joulukuu	Leipomot, eineskeittiöt, tuotanto-	30
	laitokset ja lihamyymälät	
	Myymälät, ulkomyynti ja tapahtumat	20
	Tarjoilupaikat	0
	Laitokset	220
		270

Omavalvonnan valvontanäytteitä otetaan riskiperusteisesti tuotteista, joiden ominaisuuksiin toimijat voivat itse vaikuttaa. Aikaisemmat näytetulokset, kohteen asiakasvalitukset, ruokamyrkytyspäilyt ym. valvontahistoria ja omavalvonnan toimivuus otetaan huomioon näytteenoton suuntaamisessa. Myymälöiden valvontanäytteet kohdistetaan helposti pilaantuvia elintarvikkeita käsitteleviin myymälöihin ja palvelumyyntikohteisiin sekä myymälöihin, jotka itse pakkaavat elintarvikkeita. Tähän sisältyvät myös ulkomyyntin ja tapahtumien vesi- ja elintarvikenäytteet. Näytteistä tehtävät tutkimukset ovat pääsääntöisesti toimijoille maksullisia. Eläimistä saatavia elintarvikkeita käsittelevien laitosten ja muiden tuotantolaitosten kohdekohtainen tuotantomäärän ja toiminnan riskiperusteisuuden huomioiva näytteenottosuunnitelma laaditaan erikseen vuosittain.

Helsingin terveydensuojelun valvontasuunnitelma 2020–2024

Päivitys vuodelle 2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnittelovelvoite	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	3
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	4
3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät...	5
3.1 Valvonnan painopistealueet	5
3.2 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet ja valvottavat toiminnot.....	7
3.3 Valvottavien toimintojen määrä, tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika.....	9
4 Tarkastusten määrittely ja sisältö	10
4.1 Tarkastuksen määrittely	10
4.2 Tarkastuksen sisältö.....	11
5 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	11
6 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin	13
7 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	13

LIITE 1. Terveysturvallisuuden ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on päivitys terveydensuojelulain (763/1994) perusteella tehtyyn Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden terveydensuojelun valvontasuunnitelmaan vuosille 2020-2024. Suunnitelmaa voidaan tarvittaessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma käsittää terveydensuojelun suunnitelman mukaisen valvonnan sekä muun ympäristöpalveluiden suorittaman terveydensuojelun valvonnan. Suunnitelmassa on huomioitu toteutuneet muutokset lainsäädännössä ja terveydensuojelun toimintaympäristössä.

Terveydensuojelulain muutos valvonnan vuosimaksullisuudesta tulee toteutuessaan esitetysti vaikuttamaan toiminnan suuntaamiseen ja muutokset edellyttävät resurssitarkastelua. Lainsäädäntömuutoksen toteutumisaikataulu on haasteellinen suhteessa toiminnan suunnitteluun. Muutokseen valmistautumista jatketaan kohdetietojärjestelmän tietojen päivittämisen ja teknisen toteutuksen osalta vuonna 2022. Toiminnan suunnittelussa lakimuutos huomioidaan siltä osin, kuin sen edellyttämät muutokset ovat mahdollisia toteuttaa joustavasti nykyresursseilla heti lain tultua voimaan. Lakimuutoksen laajemmat vaikutukset toimintaan päivitetään valvontasuunnitelmaan vuodelle 2023.

Terveydensuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja. Valvonnan kohteina ovat mm. erikseen määritellyt ilmoituksenvaraiset toiminnat, talous- ja uimavesi sekä asumisterveys- ja sisäilma-asiat. Helsingin tehtävänä on myös tarvittaessa myöntää satamissaan aluksille todistuksia kansainvälisen terveyssäännösten mukaisesti.

1.1 Valvonnan suunnitteluvaihe

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma. Kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on suunnitelmassa huomioitava muu kunnan tehtävänä oleva terveydensuojelulain tarkoittama valvonta sekä siihen varattavat työaika- ja henkilöresurssit. Tavoitteena on ohjata ja yhtenäistää kuntien terveydensuojelun valvontaa ja edistää valvonnan suunnitelmallisuutta ja laatua.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelman päivityksessä ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman vuosille 2020-2024 sisältävän valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman vuosille 2020-2024, ja tämän päivityksen vuosille 2021-2024.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Terveydensuojelulain 6 §:n mukaan kunnan tehtävänä on edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva terveydensuojelun valvontasuunnitelma siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Terveydensuojeluviranomaisena toimii Helsingissä kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto. Terveydensuojelun valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö lukuun ottamatta talousveden valvontaa, josta vastaa elintarviketurvallisuusyksikkö.

Terveydensuojelun valvonta kohdistuu talousvettä toimittavan laitoksen, uimahallien, uimarantojen, asuntojen, päivä-, lasten- ja vanhainkotien sekä koulujen ja oppilaitosten, majoitushuoneistojen, kauneushoitoloiden, tatuointi- ja solariumhuoneistojen, kuntosalien ja saunojen sekä muiden julkisten tilojen valvontaan.

Kunnan terveydensuojelutehtäviin kuuluu myös velvoite huolehtia Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveysäännösten (2005) 20 ja 39 artiklassa tarkoitettujen todistusten myöntämisestä. Tämän mukaisesti ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö tarkastaa ja antaa todistukset kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta Helsingin satamissa (Valviran päätös Dnro 6678/06.10.01/2016).

Kunnan terveydensuojeluviranomainen antaa toimivaltaisena viranomaisena ruumiiden maasta kuljettamisesta tehdyn sopimuksen (Sopimus ruumiiden kuljettamisesta, valtiosopimus 13/1989) mukaisia ruumiinkuljetuslupia. Ruumiinkuljetusluvut annetaan valtiosopimuksen 13/1989 artiklan 5 ehdoin. Tässä sopimuksessa ruumiiden kuljettamisella tarkoitetaan ihmisen jäännösten kansainvälistä kuljettamista lähtövaltiosta määrävaltioon. Tätä sopimusta ei sovelleta tuhkan kansainvälisen kuljettamisen osalta.

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2022 terveydensuojelun valvontaan 23,5 henkilötyövuotta (htv). Muu kuin suunnitelmallinen valvonta käsittää asuntojen terveyshaittojen selvittämisen, terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyn ja toimenpidepyyntöjen hoitamisen.

Kaikkeen terveydensuojelun valvontaan käytettävät henkilöstövoimavarat vuonna 2022 ovat seuraavat:

Ympäristöterveysyksikön päällikkö	0,9 htv
Elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
Tiimipäälliköt	1,8 htv
Tarkastava henkilöstö	19,7 htv
Avustava henkilöstö (asumisterveysneuvoja)	1,0 htv
Yhteensä	23,5 htv

3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

Vuosille 2020-2024 laaditun valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman mukaisesti kunnan on terveydensuojelun painopisteiden avulla kohdennettava resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioitava lainsäädännön tuomat muutokset. Valvonnan resursseissa kiinnitetään riskinarvioinnin perusteella erityisesti huomiota kohteisiin, joissa on toistuvasti esiintynyt ongelmia.

3.1 Valvonnan painopistealueet

Terveydensuojelun painopistealueet esitetään ympäristöterveysyksikön tulossuunnitelmassa, joka laaditaan osana ympäristöpalveluiden tulossuunnitelmaa. Terveydensuojelun painopistealueet suunnitelmakaudella 2020-2024 ovat seuraavat:

1. Talousveden valvonta

Elintarviketurvallisuusyksikkö huolehtii sosiaali- ja terveysministeriön (STM) asetuksen (1352/2015) edellyttämästä talousveden valvonnasta Helsingissä. Talousvettä toimittavat Helsingin seudun kuntayhtymän (HSY) vesihuolto ja Keski-Uudenmaan Vesi. HSY:n vesihuolto tuottaa Helsinkiin lähes kaiken talousveden, jota toimitetaan keskimäärin 120 000 m³/vrk. Sipoon Vesi toimittaa Helsingin alueelle talousvettä noin 400 m³/vrk. Sipoon Vesi ostaa tukkuveden Keski-Uudenmaan Vedeltä.

Vuosittain laaditaan talousveden valvontatutkimusnäytteiden näytteenottosuunnitelmat. Talousvesiasetuksen (1352/2015) mukaan analyyskejä tehdään raakavedestä, lähtevästä vedestä ja verkostosta. Näytteenottoaika on määriteltävä uudessa valvontatutkimusohjelmassa. Valvontatutkimusohjelma on laadittu vuosille 2020-2024. Jaksottaisen seurannan kerran viidessä vuodessa mitattavat parametrit on määritetty viimeksi vuonna 2019. Seuraavat määrittäykset tehdään vuonna 2024: antimoni, bentseeni, boori, syanidit, seleeni, 1,2-dikloorietaani, tetrakloorieteeni, trikloorieteeni, uraani, polysykliset aromaattiset hiilivedyt (PAH) ja kloorifenolit. Bentso(a)pyreeni tutkitaan vuosina 2020-2021, jonka jälkeen arvioidaan tilanne uudelleen. Tulokset raportoidaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

Terveydensuojeluviranomainen valvoo talousvettä toimittavia laitoksia kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukaisesti. Tarkastusten tavoitteena on selvittää, aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä. Valvonnan perustana toimii laadittu riskinarviointi ja sen ajantasaisuus arvioidaan suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä.

Talousvettä toimittavien laitosten osalta tarkastusten kohteina ovat vedenjakelualueet. Vedenjakelualan tarkastuksella tarkastetaan mm. seuraavia asioita:

- toiminta on siitä tehdyn hakemuksen tai ilmoituksen mukaista
- laitoksen suorittaman omavalvonnan riittävyys ja toimintaympäristön valvonnan tehokkuus
- WSP (Water Safety Plan) periaatteen mukaisesti toteutetut riskiraportit sekä toimenpide- että seurantaohjelmat
- varautumissuunnitelmat häiriötilanteisiin
- valvontatutkimusohjelman toteutuminen
- tilojen siisteys ja kunto
- saneeraaminen
- aikaisemmilla tarkastuksilla havaittujen epäkohtien korjaaminen.

Suurien yleisötilaisuuksien toiminnanharjoittajia ohjeistetaan tarvittaessa talousveteen liittyvissä asioissa. Valvonnan ja ilmoitusvelvollisuuden tarve arvioidaan riskinarvioinnin perusteella. Valvontaa tehdään tarkastuksin ja näytteenotoin.

2. Uima-allasveden valvonta

Uimahalleissa sekä muissa yleisissä uima-allastiloissa huolehditaan STM:n asetuksen (315/2002) edellyttämästä allasveden valvonnasta. Valvontakohteisiin tehdään valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ja allasveden laatua valvotaan valvontanäytteiden avulla. Valvontanäytteiden tuloksia seurataan päivittäin ja poikkeamista pyydetään selvitystä valvontakohteesta. Valvonnassa varmistutaan siitä, että veden laadun poikkeamat hoidetaan asianmukaisesti ja niistä tehdään tarvittava seuranta, kuten uusintanäytteet. Tarvittaessa varmistutaan siitä, että asiakkaat eivät altistu mahdollista terveyshaittaa aiheuttavalle uimavedelle. Lisäksi huolehditaan, että kohteilla on ajantasaiset valvontatutkimusohjelmat ja näytteenottosuunnitelmat

3. Uimarantaveden valvonta

Yleisten uimarantojen vedenlaatua valvotaan STM:n asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Ennen uimakauden alkua laaditaan uimarantaluettelo ja uimarannoille laaditaan seurantakalenteri (näytteenottosuunnitelma), jonka mukaisesti valvontatutkimusnäytteet otetaan. Rannoilta, joiden uimaveden laatuluokka on ollut useita vuosia tyydyttävä tai huono, otetaan suunnitelmallisia näytteitä tiheästi uimakauden aikana. Kaikki uimarannat tarkastetaan uimakauden alussa.

Uimarantaveden valvontatutkimustuloksista ja erityistilanteista tiedotetaan yleisöä. Tiedottamisessa painotetaan uimarantojen ilmoitustauluja sekä internetin ja sosiaalisen median väyliä. Tutkimustuloksia koskevan internetsivuston asiakasystävällisyyttä kehitetään. Huonoihin laatuluokituksiin ja mahdollisiin uintisuositukseen liittyvien yhteydenottojen määrän (media, kuntalaiset) odotetaan olevan merkittävä. Huonoon uimaveden laatuluokitukseen liittyviä selvityksiä jatketaan erityisesti yhden rannan osalta.

Suurten yleisten uimarantojen uimavesiluokitukset päivitetään uimakauden päätyttyä valvontatutkimustulosten perusteella ja uimavesiprofiilit päivitetään tarvittaessa. Uimarantojen veden laatumiedot ja suurten yleisten uimarantojen uimavesiluokitukset raportoidaan Etelä-Suomen aluehallintovirastoon uimakauden päätyttyä.

4. Muiden ilmoitusvelvollisten kohteiden terveydellisten olojen valvonta

Valvontaa kohdennetaan sellaiseen toimintaan, jota lapset ja nuoret käyttävät, kuten päiväkodit, koulut ja muut lasten käytössä olevat kokoontumistilat, sekä vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköihin. Toiminnan hygieenisten olosuhteiden, sisäilman laadun ja ilmanvaihdon riittävyuden arvioiminen ovat keskeisiä aiheita näiden painopistealueiden tarkastuksilla. Valvontaa kohdennetaan myös erityisesti palveluihin, joissa tarjotaan ihoa läpäisevää hoitoa. Toiminnanharjoittajia ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa ja kehittämisessä.

5. Asuntoja koskevat toimenpidepyynnöt

Asukkaita, kiinteistöjen omistajia ja muita toimijoita neuvotaan asuntoja koskevissa terveyshaitta-asioissa sekä ohjataan poistamaan ja ennaltaehkäisemään terveyshaittoja. Toimenpidepyynnöt käsitellään ja niiden perusteella tehdään tarvittavat asunnontarkastukset, joilla selvitetään, esiintyykö asunnoissa terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä tai olosuhteita. Tarvittaessa haitasta vastuussa olevaa tahoa kehoitetaan ja tarvittaessa määrätään poistamaan tai vähentämään haittoja.

6. Ilmoitusten käsittely

Vastaanotetusta terveydensuojelulain 13 §:n mukaisen toiminnan ilmoituksesta lähetetään ilmoituksen tekijälle vastaanottotodistus. Samalla toiminnalle tehdään riskinarvio ilmoituksessa saatujen tietojen perusteella. Toiminta tarkastetaan suunnitelmallisen valvonnan tarkastuksena, toiminnalle tehtävän riskiluokituksen mukaisessa aikataulussa. Toiminnanharjoittajalta edellytetään omavalvontaa terveyshaittojen syntymisen estämiseksi.

3.2 Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueet ja valvottavat toiminnot

Suunnitelmakaudella 2020-2024 terveydensuojelun valvonnassa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden toiminta on suunnattu terveydensuojelulain 13 §:n mukaisten ilmoitusten käsittelyyn, ilmoitusvelvollisten huoneistojen valvontaan, talousveden ja uimavesien laadun valvontaan, talousvettä toimittavan laitoksen, uimarantojen ja uima-allastilojen valvontaan sekä toimenpidepyyntöjen hoitamiseen. Toimenpidepyynnöt koskevat muun muassa epäilyjä asunnoissa, päiväkodeissa ja kouluissa sekä muissa oleskelutiloissa esiintyvistä terveyshaitoista.

Suunnitelmakaudella 2020-2024 otetaan huomioon ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman teemat: yhtenäinen valvonta ja yhteistyö sekä omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Yhtenäisen valvonnan teemaa edistetään käymällä vuoropuhelua valvonnan toimintatavoista valvontayksiköiden kanssa (esim. kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettävät tapaamiset). Toiminnanharjoittajia ohjataan toteuttamaan omavalvontaa antamalla neuvontaa tarkastuskäynneillä ja muissa sopivissa yhteyksissä, kuten lausuntoja annettaessa. Ohjelmakaudella lisätään yhteistyötä kunnan eri toimintojen, kuten rakennusvalvonnan ja kaavoituksen kanssa.

Ohjelmakaudella 2020-2024 suunnitelmallista valvontaa kohdistetaan korkean (Valviran riskiluokka 3) ja keskisuuren (Valviran riskiluokka 2) riskin kohteisiin.

Korkea riskiluokka:

- talousvettä toimittava suuri vesilaitos, HSY:n vesihuolto
- yleiset uimahallit, maauimalat sekä muut yleiset allastilat

Keskisuuri riskiluokka:

- suuret yleiset uimarannat
- pienet yleiset uimarannat
- koulut ja oppilaitokset
- päivähoitotilat
- sosiaalihuollon palvelut
- sellaiset kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot, joissa tehdään ihoa läpäiseviä toimenpiteitä

Suunnitelmallisen valvonnan tarkastukset ja näytteiden määrä on esitetty liitteessä 1. Ohjelmakaudella 2020-2024 valvontaa kohdistetaan valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti myös muihin keskisuuren ja matalan riskin kohteisiin.

Suunnitelmallisen valvonnan teemat ja toimenpiteet on esitetty seuraavassa taulukossa.

TOIMINTA	SUUNNITELMALLISEN VALVONNAN TEEMAT 2020–2024	TOIMENPITEET JA AIKATAULU
Talousvesi	Talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan tukeminen. Riskinarviointia ja hallintaa kehitetään yhteistyössä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa.	Riskinarviointia, hallintaa ja omavalvonnan toteutumista arvioidaan tarkastusten yhteydessä.
	Valvontayksikön oman vesihuollon häiriötilannesuunnitelman päivittäminen ja valmiusharjoituksiin osallistuminen.	Erityistilanteisiin varautumista kehitetään yhteistyössä muiden viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin erityistilanneharjoituksiin yhteisen erityistilannesuunnitelman mukaisesti.
Terveystieteiden olojen valvonta	Varuskuntien ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tilat	Tehdään terveydensuojelulain 13 §:n mukaisiin ilmoitusvelvollisiin ja valvonnan piiriin kuuluviin varuskuntien tiloihin tarkastukset riskinarvion mukaisessa aikataulussa. Vuosina 2021-2022.
	Radonvalvonta	Suunnitelmallisten tarkastusten yhteydessä pyydetään selvitystä sisäilman radonpitoisuudesta. Koko ohjelmakausi.
Sidosryhmät	Valvonnan yhtenäistäminen ja yhteistyö muiden valvontayksiköiden kanssa	Osallistutaan Etelä-Suomen valvontayksiköiden valvonnan yhtenäistämiseen tähtääviin tapaamisiin. Osallistutaan kuuden suurimman kunnan vuosittain järjestettäviin tapaamisiin.
	Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa (lausuntojen antaminen esim. kaava, ympäristölupa jne.)	Ympäristöterveysyksikkö antaa pyydettyinä lausuntoja eri sidosryhmien hankkeisiin terveydensuojelun edistämiseksi sekä edistää elinympäristön terveellisyyttä kommentoimalla suunnitteilla olevia kaavamuutoksia. Ympäristöterveysyksikön edustaja on mukana kaupungin eri toimialojen sisäilmatyöryhmissä. Koko ohjelmakausi.

3.3 Valvottavien toimintojen määrä, tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika

Suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvia toimintoja on VATI-valvontatietojärjestelmän mukaan 2883 (tilanne 5.11.2021). Valvottavien toimintatyyppien ja toimintojen tarkastustiheys perustuu niissä esiintyvien riskitekijöiden arviointiin. Riskitekijöiden merkittävyyttä arvioidaan terveyshaitan toteutumisen todennäköisyyden ja vaikuttavuuden avulla. Arviointi perustuu

kokemusperäiseen tietoon valvottavan toiminnan laadusta, laajuudesta, olosuhteiden asianmukaisuudesta ja käyttäjäryhmästä.

Riskinarvioinnin yhdenmukaisuuden varmistamiseksi Valvira on antanut ohjeet valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Riskinarvioinnin perusteella terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmallisen valvonnan toiminnot jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määrittyy valvottavan toimintatyyppin tarkastustiheys. Jatkossa toiminnalle tehdään riskinarvio, jonka pohjalta toiminnan tarkastustiheys määrytyy. Toimintakohtaisen riskinarvion menettelyn kehittäminen jatkuu ohjelmakaudella. Vuoden 2021 aikana on laadittu riskinarvioinnin menettelyohje terveydensuojelulain mukaisten ilmoitusten käsittelyyn. Ohje otetaan käyttöön vuoden 2022 alusta alkaen.

Tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika riippuu mm. tilojen koosta ja toiminnan laajuudesta. Koko tarkastusprosessiin (tarkastuksen sopiminen, valmistelu, tarkastus, tarkastuskertomuksen laatiminen, mahdollisesti näytteenotto) kuluu aikaa yhdestä tunnista useisiin tunteihin.

Valvontasuunnitelman liitteenä olevassa taulukossa (Liite 1) on yksityiskohtaisemmin esitetty valvottavien toimintojen kokonaismäärä, suositeltu tarkastustiheys, suositeltujen tarkastusten kokonaismäärä ohjelmakaudella ja suunniteltu tarkastusten määrä ohjelmakauden eri vuosina. Taulukossa on esitetty myös suunnitellut näytemäärät, eri toimintojen tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika sekä tarkastuksen sisältö ja lakiperusteet.

4 Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää, aiheutuuko jostakin tekijästä tai olosuhteesta terveyshaittaa. Terveyshaitan poistamiseksi tai rajoittamiseksi annetaan tarvittavia ohjeita, kehotuksia ja määräyksiä.

Ympäristöpalvelut valvoo terveydensuojelulain tarkoittamia toimintoja suunnitelmallisesti tekemällä tarkastuksia sekä ottamalla näytteitä ja tutkituttamalla niitä. Nämä säännöllisen valvonnan toimenpiteet ovat maksullisia. Lisäksi toimintaa voidaan tarvittaessa tarkastaa maksullisin uusintatarkastuksin.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöpalvelut tekee muuta terveydensuojelulain tarkoittamaa valvontaa mahdollisten terveyshaittojen selvittämiseksi. Tähän kuuluvat mm. asumisterveyteen liittyvät tarkastukset sekä asiakkaiden valitukset ja niihin liittyvät selvitykset. Näiden terveyshaittaepäilyn tai valituksen perusteella tehtyjen tarkastusten lisäksi kohteeseen voidaan tehdä myös ennakkotarkastus, kun suunnitellaan uutta toimintaa. Edellä mainitut tarkastukset ovat maksuttomia.

4.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen toiminnan asiakirjoihin: toiminnasta tehty päätös, terveydensuojelulain 13 §:n mukainen ilmoitus, aiemmin laaditut tarkastuskertomukset ym.), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintaan tai asiakirjoihin. Tarkastus voi sisältää etänä suoritettavia osuuksia, kuten haastattelun ja asiakirjatarkastuksen. Kotirauhan piiriin kuuluvien toimintojen ja freelancer-toiminnanharjoittajien toimintojen tarkastukset suoritetaan etänä asiakirjatarkastuksena (omavalvontasuunnitelma) ja haastatteluna.

Tarkastuksella selvitetään, harjoitetaanko tarkastettavassa kohteessa elinympäristöön vaikuttavaa toimintaa siten, ettei siitä synny terveyshaittoja. Tarkastuksilla havainnoidaan ja tarkastetaan VATI-lomakkeiden sisältämiä aiheita. Tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa. Suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien kohdetyyppien tarkastuksilla toiminnanharjoittajaa ohjataan omavalvonnan toteuttamisessa.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuksen kohteelle ja muille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan, vaikka asiat kohteessa olisivatkin kunnossa. Ohjelmakauden aikana otetaan käyttöön VATI-lomakkeilla laadittava tarkastuskertomus.

Ympäristöpalveluiden valvonnassa olevat terveydensuojelulain mukaiset kohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet kuten kaikki tarkastukset, näytteenotot, toimenpitepyynnöt jne. kirjataan VATI-tietojärjestelmään.

5 Valvontanäytteet ja -projektit sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

MetropoliLab Oy ottaa ja tutkii talousveden säännöllisen valvonnan näytteet. Valvontatutkimusohjelmassa vuosille 2020–2024 käsitellään koko HSY:n vesihuollon alue yhtenä kokonaisuutena (Helsinki, Espoo ja Vantaa). Sen mukaan tullaan Helsingissä ottamaan vuosittain 348 jatkuvan valvonnan näytettä ja 11 jaksottaisen seurannan näytettä. Laskutetun veden määrä tarkastetaan vuoden lopussa ja tarvittaessa alkavan vuoden näytemäärää lisätään. Lisäksi Sipoon Veden toimittamasta talousvedestä otetaan valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteet Helsingin Östersundomin alueelta.

Helsingin edustalla sijaitsevien HSY:n verkon ulkopuolella sijaitsevien saarien talousveden laatua ja vesijärjestelmiä kartoitetaan kesällä 2022 tehtävässä projektissa. Projektista laaditaan opinnäytetyö.

Ympäristöpalvelut valvoo yleisten uimarantojen veden laatua sosiaali- ja terveysministeriön asetusten (177/2008 ja 354/2008) mukaisesti. Uimaveden hygieenistä laatua seurataan määrittämällä vesinäytteistä ulosteperäisiä bakteereita (suolistoperäiset enterokokit ja *Escherichia coli*). Näytteitä otetaan suurilta yleisiltä uimarannoilta 60 (viisi näytettä/kesä/ranta) ja pieniltä yleisiltä rannoilta 52 (neljä näytettä/kesä/ranta).

Ympäristöpalvelut valvoo säännöllisesti yleisten uimahallien ja maauimaloiden sekä muiden yleisten laitosten altaiden veden laatua terveydensuojelulain (763/1994) mukaan. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on antanut asetuksella (315/2002) tarkempia säännöksiä uimahallien ja kylpylöiden allasvesien laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista. Uima-allastiloissa on laadittu säännöllistä valvontaa varten laitospohjainen valvontatutkimusohjelma, jossa laitoksen ominaispiirteet on otettu huomioon.

Valvontatutkimusohjelman liitteeksi ympäristöpalvelut laatii kohdekohtaisen näytteenottosuunnitelman. Valvontakohde tekee sopimuksen Ruokaviraston allasvesinäytteiden tutkimiseen hyväksymän laboratorion kanssa näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytemäärää laskettaessa huomioidaan laitoksen kävijämäärä, herkät kävijäryhmät, veden laatu ja muut riskitekijät. Valvontanäytteitä suunnitellaan otettavan allasvedestä vuonna 2022 yhteensä 1200-1400. Tällä hetkellä kaikki laitokset tutkituttavat näytteenottosuunnitelman mukaiset allasvesinäytteet MetropoliLabissa. Myös allasvesien näytteenotto tapahtuu pääosin MetropoliLabin toimesta.

Vuodelle 2022 suunnitellaan valvontaprojektia legionellabakteerin esiintymisestä porealtaissa. Tällä hetkellä legionellabakteereja ei tutkita allasvesistä eikä niiden esiintyvyydestä uima-altaissa ole tietoa. Projekti on ajankohtainen liittyen uuteen EU:n juomavesidirektiiviin, jonka toimeenpano Suomessa on käynnissä. Direktiivissä säädellään kaikkea ihmisten käyttöön tarkoitettua vettä ja asetetaan uusia vaatimuksia mm. legionellabakteerien valvontaan.

Projektissa tutkitaan porealtaiden vedestä legionella-suvun bakteerit sekä *Legionella pneumophila*. Näytteitä suunnitellaan otettavan noin 10–15. Näytteiden tutkimukset maksaa ympäristöpalvelut. Projektin näytteenotto on suunniteltu ajalle 1.1. - 30.6.2022 ja projektin yhteenveto valmistunee vuoden 2022 loppuun mennessä. Projektiin tulee mahdollisesti mukaan myös muita lähialueen kuntia.

Koulujen, päiväkotien ja vastaavien tilojen tarkastusten yhteydessä havaitut kiinteistön rakenteisiin liittyvät tarvittavat jatkotutkimukset pyritään ohjaamaan kiinteistön omistajalle. Kiinteistön omistajaa ohjataan teettämään tarvittavat jatkotutkimukset ja näytteenotot sertifioidulla ulkopuolisella asiantuntijalla. Tarvittaessa tarkastuksilla otetaan sisäilma-, materiaali- ja pintanäytteitä tarpeen mukaan. Näytteitä otetaan sekä kemiallista että mikrobiologista tutkimusta varten. Näytteet ottavat ympäristöpalveluiden tarkastajat ja asumisterveysneuvoja. Päiväkotien siivous- ja hygieniatasoa selvittävä projekti jatkuu vuonna 2022. Kaikkiin helsinkiläisiin päiväkoteihin on lähetetty syksyllä 2021 siivous- ja hygieniakäytäntöjä käsittelevä kysely, johon päiväkotien on mahdollista vastata edelleen. Päiväkotien tarkastuskäynneillä kiinnitetään erityistä huomiota siivoukseen ja hygieniakäytäntöihin. Projekti toteutetaan vuosien 2021-2024 aikana ja projektista laaditaan yhteenveto.

6 Varautuminen talousveden aiheuttamiin vaaratilanteisiin

Eritystilanteisiin varautumista ja viestintää kehitetään yhteistyössä asianomaisten viranomaisten ja vesilaitoksen kanssa. Suunnitellaan ja osallistutaan talousveden turvallisuutta edistäviin erityistilanneharjoituksiin yhteisen erityistilannesuunnitelman mukaisesti.

7 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020–2024 yhteisen osion kappaleessa valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Terveydensuojelun ja tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan suunnitelmalliset tarkastukset ja näytteet vuosina 2020-2024

Toimintaluokka /-tyyppi	Valvottavien toimintojen lukumäärä (VATI:sta)	Valtakunnallinen valvontaohjelma 2020 - 2024		Suunnitellut tarkastukset / vuosi					Suunnitellut tarkastukset yhteensä 2020 - 2024	Kohteiden riskinarvioinnissa huomioitua	Keskimääräinen tarkastusaika h	Tarkastuksen sisältö ja lakiperuste	Huomioitavaa	Suunniteltu näytteiden määrä / vuosi					Näytteenotossa huomioitavaa		
		Suosittelun tarkastustiheys / vuosi	Suosittelun tarkastus-määrä	*perustuu aikaisempien vuosien valvottavien toimintojen lukumäärään	2020*	2021*	2022	2023						2024	2020	2021	2022	2023		2024	
EU-raportoitava vedenjakelualue, yli 1000 m ³ tai min. 5000 henkilöä	1	1,00	1	2	2	2	2	2	10	Kaksi vedenpuhdistuslaitosta, suuri vedenjakelumäärä		TsL: valvontatutkimusohjelma, erityislänne suunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus, käytönvalvonta, vedenkäsittelylaitokset Vanhakaupunki ja Pitkääkoski, vedenkäsittely, ylä- ja alavesisäiliöt		359	359	359	359	359	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Talouden toimittaminen, muu vedenjakelualue, 10 - 999 m ³ tai 50 - 5000		1,00	0						0												
Pieni vedenjakelualue, alle 10 m ³ tai alle 50 henkilöä		0,50	0						0												
Tukkuaitos, talousvetä toimittava		1,00	0						0												
Suuret, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet		0,50	0						0												
Pienet, vain ostovettä jakavat veden jakelualueet	1	0,30	0	0	0	1	0	0	1	Tarkastetaan riskinarvioinnin hyväksymisen yhteydessä		TsL: valvontatutkimusohjelma, erityislänne suunnitelma, riskinarvioinnin ajantasaisuus		0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Valvottavat kaivot (elintarvikehuoneisto tai julkisen/kaupallinen toiminta)	5	0,5/0,3	0	0	2	1	2	1	6	Valmistetaan juomavettä merivedestä, vedenjakelu tapahtumassa				0	0	0	0	0	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu	59	1,00	295	57	58	59	57	57	292		8	TsL: vedenlaatu, vedenkäsittelylaitteet, käyttötarkkailu, tilojen hygienia, valvontatutkimusohjelma, tiedottaminen. TsL ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.		1100-1300	1200-1400	1200-1400	1100-1300	1100-1300	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Yleiset uimarannat, EU	12	1,00	60	12	12	12	12	12	60		4	TsL: Rannan tarkastus: kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kietokyttyt, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		60	60	69	60	60	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Pienet yleiset uimarannat	13	1,00	65	13	13	13	13	13	65		3	TsL: Rannan tarkastus: kaikki VATIn asiat: uimavesiasetuksen vaatimukset, roska-astiat, käymälät, kietokyttyt, hygieniaohjeet sekä omavalvonnan toimivuus		52	52	52	52	52	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	372	0,30	558	102	177	124	124	124	651		10	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Pyritään toteuttamaan monialaisena tarkastuksena								
Sosiaalihuollon palvelut: Päiväkodit, leikkitoiminta	725	0,30	1088	220	271	241	242	241	1215		9	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Sosiaalihuollon palvelut: Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt	32	0,30	48	8	14	11	10	11	54		6	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Sosiaalihuollon palvelut: Vanhainkodit ja vastaavat	85	0,30	128	23	32	29	28	28	140		6	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. TsL ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Sosiaalihuollon palvelut: Muut sosiaalialan yksiköt	69	0,30	104	20	85	23	23	23	174		5	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. TsL ja säteilylaki: pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leikkikeskukset, iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	41	0,25	62	10	16	14	13	14	67		4	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Majoitustoiminta - hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, kasarmit jne.	577	0,20	577	119	138	115	115	115	602		4	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.								
Kosmetologiset huoneistot, tatouinti ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	593	0,25	741	147	229	148	148	148	820	Tarkastukset painottuvat ihoa läpäiseviä toimenpiteitä tekeviin kohteisiin.	2	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. työvälineiden hygienia, siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.	Ei tarkasteta kotirauhan piirissä olevia kohteita.								
Solarium	35	0,20	35	8	11	7	7	7	40		3	TsL ja säteilylaki: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), säteilyturvallisuus. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Yleiset saunat	59	0,50	148	28	31	29	30	30	148		3	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Liikuntatilat	204	0,20	204	35	49	40	40	40	204		3	TsL: Tarkastetaan VATI-omakkeen mukaisia asioita riskinarvion mukaan: perustiedot, omavalvonta, tilat, olosuhteet, wc- ja pesutilat, puhtaanapito (mm. siisteys, siivottavuus, pintapuhtauden omavalvontatutkimukset), jätehuolto- ja vahinkoeläimet, kiinteistön verkostovesi sekä ulkoalueet ja rakenteet ulkoapäin. Mittaukset: sisäilman lämpötilä, kosteus, hiilidioksidipitoisuus - tarkastushavaintojen ja haastattelun perusteella tarvittaessa lisämittauksia. Pyydetään selvitys radonpitoisuuden mittauksesta.									
Tupakkalaisissa tarkoitettujen tuotteiden vähittäis- ja tukkumyynti, Tupl.	693	0,50	1733	388	387	347	346	347	1815		2	Myyntin järjestelyt, markkinointi, omavalvonta sekä laiton kauppa.									
* Nikotiini korvaus- hoitovälineiden vähittäismyynti, Lääkel.	370	0,00		130	130	180	180	180	800		1	Myyntin järjestelyt ja omavalvonta									
Yleiset uimarannat, EU	12	1	60	0	0	12	12	12	36		2	Tupl: Tupakointikielto merkit, mahdollisen tupakointipaikan sijainti		60	60	69	60	60	Erillinen näytteenotossuunnitelma		
Ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet				4	4	4	4	4	20		1										
Ravintoloiden tupakointitilat, Tupl.	71	0,30	107	26	26	21	21	21	115		3	Tupl: omavalvonta, savun poiston toimivuus									
Terveydensuojelulaki yhteensä	2883		4112	804	1140	869	866	866	4545					1571	1571	1580	1571	1571			
Tupakka- ja lääkelaki yhteensä	1146		1899	548	547	564	563	564	2786					80	80	69	80	80			
YHTEENSÄ	4029		6011	1352	1687	1433	1429	1430	7335					1631	1631	1649	1631	1631			

Helsinki

Helsingin
tupakka- ja lääkelain valvontasuunnitelma
2020–2024, päivitys 2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valvonnan suunnitteluelvoite	3
1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät.....	4
2 Valvonnan henkilöstövoimavarat	5
3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät	6
3.1 Valvonnan painopistealueet	6
3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika.....	6
3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät.....	7
3.3.1 Myyntipaikat.....	8
3.3.2 Tupakointitilat.....	9
3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa	9
3.3.4 Yleiset uimarannat.....	9
4. Tarkastusten määrittely ja sisältö	9
4.1 Tarkastuksen määrittely	9
4.2 Tarkastuksen sisältö.....	10
5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	10
6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi	10

1 Johdanto

Tämä suunnitelma on tupakkalain (549/2016) 84 §:n 1 momentin perusteella laadittu Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden tupakkalain valvontasuunnitelma, joka on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelmaa voidaan tarpeen vaatiessa päivittää ohjelmakauden aikana. Suunnitelma koskee kaikkea ympäristöpalveluiden suorittamaa tupakkavalvontaa sisältäen suunnitelman mukaisen valvonnan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntipaikoissa valvotaan myös nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Toimintaympäristöön ovat vaikuttaneet muun muassa tupakkalainsäädännössä tapahtuneet muutokset. Tupakkalain muutoksen on esitetty tulevan voimaan 1.1.2022. Toteutuessaan hallituksen esityksen mukaan tulevat suurimmat muutokset valvontaan olemaan yleisten uimarantojen tuleminen tupakointikieltojen piiriin sekä elinkeinonharjoittajien omavalvontavelvoitteen laajentuminen tuoteilmoitusten ja pakkausmerkintöjen tarkastamiseen. Lisäksi kunta voisi jatkossa antaa kiellon lisäksi myös määräyksiä ja kieltää toiminnan, jos kunnan antamaa määräystä ei ole noudatettu. Siten kunta voisi esimerkiksi antaa määräyksiä sellaiselle henkilölle, joka rikkoo asuntoyhteisölle annettua tupakkalain 79 §:n mukaista kieltoa. Asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten määrä on lisääntynyt viimeisen vuoden aikana huomattavasti ja myös valvonnan tarve on kasvanut tupakointikieltojen lisääntyneiden rikkomisilmoitusten vuoksi.

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita Helsingissä ovat tupakointitilat, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukku- ja vähittäismyyntipaikat, poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, tupakan vastikkeiden ja tupakointivälineiden vähittäismyyntipaikat sekä ulkoalueilla järjestettävät yleiset tilaisuudet. Tupakkalakiin esitettyjen muutosten myötä suunnitelmallisen valvonnan piirissä ovat vuodesta 2022 alkaen myös yleiset uimarannat.

1.1 Valvonnan suunnitteluvaihe

Tupakkalain 84 §:n 1 momentin mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä säännöllistä valvontaa koskeva tupakkalain valvontasuunnitelma (kunnan valvontasuunnitelma) siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Tupakkalain 84 §:n 2 momentin mukaan kunnan valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon 83 §:ssä tarkoitettu valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa.

Ympäristöpalvelut on huomioinut tässä valvontasuunnitelmassa 2020-2024 Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston (Valvira) vuosille 2020-2024 laatiman valtakunnallisen tupakkalain valvontaohjelman sekä Valviran kunnille 7.7.2021 lähettämän ohjauskirjeen.

1.2 Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät

Kunnan tupakkavalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty tupakkalaissa (549/2016). Lain 8 § 1 momentin mukaan:

Kunta valvoo alueellaan:

- 1) tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
- 2) tässä laissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
- 3) tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Kunnan nikotiinivalvontaviranomaisen tehtävistä on säädetty lääkelaisissa 395/1987. Lain 54 c § 1 momentin mukaan:

Kunnan tulee omasta aloitteestaan ja tehtyjen ilmoitusten perusteella tarkastaa nikotiinivalmisteiden varastointi- ja myyntipaikkoja sekä valvoa nikotiinivalmisteiden myyntiä.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2009 alkaen. 15.8.2016 voimaan tulleen uuden tupakkalain myötä nikotiininesteiden myynti sallittiin Suomessa. Nikotiininesteiden myynti on luvanvaraista, ja niiden myynti on yhdistetty tupakkatuotteiden vähittäismyyntiin. Uusi tupakkalaki velvoittaa tukkumyyjiä tekemään toiminnastaan ilmoituksen. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin ja tukkumyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupahakemusten ja ilmoitusten käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset.

Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyynnin kohteet on rekisteröity vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Valvira ylläpitää valtakunnallista Turre-luparekisteriä. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaa voi hakea Valviran internetsivuilta sähköisesti. Myös ilmoituksen tukkumyynnistä voi tehdä sähköisesti. Hakemus tai ilmoitus ohjautuu Turren myyntipaikan sijaintikunnan perusteella valvontayksikön käsittelylistalle. Kunnan valvontaviranomainen päivittää asian käsittelyyn ja lupakohteisiin liittyvää tietoa Turre-järjestelmään, josta lupien tiedot päivittyvät myös tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä myyville tukku-liikkeille.

Nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikat ovat olleet hyväksymismenettelyn piirissä vuodesta 2006 alkaen. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin luvanvaraisuuteen liittyviä tehtäviä ovat lupien käsittely, luparekisterin ylläpito sekä lupiin liittyvät tarkastukset. Nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin kohteet on

myös rekisteröity vuoden 2019 alusta alkaen valtakunnalliseen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn VATI-järjestelmään. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ylläpitää valtakunnallista luparekisteriä.

Tupakointikieltojen määrääminen asuinyhteisöön on ollut mahdollista 1.1.2017 alkaen. Tupakkalaki antaa taloyhtiöille mahdollisuuden hakea kunnalta tupakointikiellon määräämistä asuinyhteisön rakennuksen huoneistoihin kuuluville parvekkeille, huoneistojen käytössä oleviin ulkotiloihin ja huoneistojen sisätiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden ja muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin.

Tupakka- ja nikotiinivalvonnan pääpaino on tupakka- ja lääkelain asiantuntija- ja neuvontatehtävissä, tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden sekä nikotiinivalmistajien vähittäismyyntilupien käsittelyssä, tukkumyynti- ja nikotiininesteilmoitusten käsittelyssä, luparekisterien ylläpidossa sekä tupakka- ja nikotiinivalvonnan valituksissa, jotka koskevat esimerkiksi tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmistajien myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakkatuotteiden mainontaa ja myynninedistämistä sekä tupakointikieltojen tai -rajoitusten rikkomista.

Tupakka- ja lääkelain valvonnasta vastaa Helsingin kaupungin ympäristöpalveluiden ympäristöterveysyksikkö, jossa on kaksi tiimiä (asumisterveys ja terveydensuojelu).

2 Valvonnan henkilöstövoimavarat

Ympäristöpalveluissa arvioidaan käytettävän vuonna 2022 kaikkeen tupakka- ja lääkelain valvontaan 3,5 henkilötyövuotta (htv), josta suunnitelmallisen valvonnan osuus on 1,7 henkilötyövuotta. Kokonaisresurssista 1,8 henkilötyövuotta kohdistuu asuinyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittelyyn. Tupakka- ja lääkelain mukaisen valvonnan henkilöstöresurssin määrään ohjelmakauden aikana voivat vaikuttaa esimerkiksi lainsäädännön muutokset, joita on odotettavissa ohjelmakauden 2020-2024 aikana.

Ohjelmakaudella 2020-2024 valvontaa pyritään helpottamaan kehittämällä ja yksinkertaistamalla toimintatapoja sekä jatkamalla digitaalisten työvälineiden käytön kehittämistä valvonnan tukena. Tupakkalainalaisten tuotteiden ja nikotiinivalmistajien vähittäismyyntien suunnitelmallisessa valvonnassa on kehitetty etätarkastusmallia vuosien 2020 ja 2021 aikana. Kohdekohtaisen riskiarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella toimipaikoissa tehtäviä tarkastuksia voidaan korvata etätarkastuksella. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntien lupakäsittely siirrettiin Ahjo-asianohjausohjelmaan vuoden 2021 alussa.

3 Valvonnan painopistealueet, valvottavat toiminnot, riskinarviointi ja tarkastusmäärät

3.1 Valvonnan painopistealueet

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on vuosille 2020-2024 laaditussa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa jakanut valvonnan painopistealueet seuraavasti:

- Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa 2020-2024
- Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö 2020-2024
- Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta 2022-2024.

Painopistealueena 2020-2024 on yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa. Ympäristöpalveluilla on edustaja Helsingin ehkäisevän päihdetyön verkostossa, Savuton Helsinki –verkostossa sekä Helsingin Pakka-toiminnassa.

Helsingissä laittoman kaupan ehkäisyä ja viranomaisten välistä yhteistyötä jatketaan painopistealueena ohjelmakauden 2020-2024 loppuun asti. COVID-19 kriisistä johtuen painopistealuetta ei saatu toteutettua ohjelmakauden alussa. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Yhteistarkastuksia voidaan tehdä esimerkiksi elintarvikevalvonnan, alkoholivalvonnan, työsuojeluvalvonnan, tullin tai poliisin kanssa. Huomiota kiinnitetään viranomaisyhteistyön toimintatapojen luomiseen ja vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen. Viranomaisten välinen tiivis yhteistyö mahdollistaa tehokkaan puuttumisen tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan.

3.2 Tarkastustiheys, riskinarviointi ja tarkastukseen käytettävä aika

Valvira on määritellyt suunnitelmalliset tarkastustiheydet tupakkalain perusteella tarkastettaville kohteille. Alla olevassa taulukossa on esitetty Valviran tarkastustiheys ja –aika valvontasuunnitelmassa esitetyille kohteille.

Tupakkalain mukainen kohdetyyppi		Tarkastustiheys/ vuosi	Tarkastukseen keskimäärin käytettävä aika (tuntia)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on tupakointitila	0,3	2
Tupakkatuotteiden ja nikotiinien myynti, mainonta ja esilläpito	Vähittäismyynti (myös tukkumyymälät, joissa on vähittäismyyntiä)	0,5	2
	Tupakkatuotteiden ja nikotiinien tukkumyynti	0,5	2

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea ei ole määritellyt suunnitelmallista tarkastustiheyttä lääkelain perusteella tarkastettaville kohteille.

Terveysturvallisuuden valvontasuunnitelman liitteenä olevassa yhteisessä taulukossa on esitetty eri tupakka- ja nikotiinivalvontakohteiden lukumäärät niiden kohteiden osalta, jotka ovat ympäristöpalveluiden tiedossa. Ohjelmakauden 2020-2024 aikana on tarkoitus saada kohdekohtaiseen rikiluokitukseen perustuva suunnitelma liitteenä olevan toimintotyyppikohtaiseen riskiluokitukseen perustuvan suunnitelman tilalle. Näin ollen suunnitelma tarkentuu jatkuvasti kohteiden tarkastusten ja tietojen päivittämisen perusteella.

Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Vähimmäistarkastustiheys on 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Tupakkatuotteiden ja nikotiinien myynnin osalta riskinarvioinnilla voidaan vain lisätä tarkastustiheyttä. Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat esimerkiksi valvontahistoriasta ilmevät toistuvat rikkomukset tai muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin sekä omavalvontaan liittyvät puutteet (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat). Kohdekohtaisen riskinarvioinnin ja tarkastushistorian perusteella on mahdollista korvata joka toinen tarkastus etätarkastuksella.

3.3 Valvottavat toiminnot ja tarkastusmäärät

Suunnitelmallisen valvonnan painopistealueita määriteltäessä on huomioitu Valviran määrittelemät painopistealueet sekä valvonnassa havaitut tarkastustarpeet.

Suunnitelmallisen valvonnan piirissä on toimintoja tällä hetkellä 1141. Tupakkatuotteiden myyntiluvan haltijoita on 668, tupakkatuotteiden ja tupakointivälinei-

den tukkumyyjiä viisi, erillisiä tupakointitiloja 71 ja yleisiä uimarantoja 12. Nikotiinivalmisteiden myyntipaikkoja on 370. Tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkoja on arvioitu olevan 20. Tupakkalain muutosten voidaan katsoa Helsingissä olleen tehokkaita, koska suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevien vähittäismyyntipaikkojen määrä on vähentynyt vuosi vuodelta (2018: 861 kpl, 2019: 800 kpl, 2020: 750 kpl, 2021: 668). COVID-19 kriisin seurauksena erityisesti tupakkatuotteita myyvien ravintoloiden määrä on vähentynyt Helsingissä. Vähittäismyyntipaikkojen ja niissä olevien vähittäismyyntipisteiden määrän vähentymisen voidaan olettaa edelleen jatkuvan.

Seuraavissa kappaleissa on eritelty vuosittain tehtävät tarkastukset toimintatyypeittäin. Suunniteltujen tarkastusten määrää voidaan päivittää tarvittaessa ohjelmakauden aikana, mikäli lainsäädännössä tai kohteiden määrässä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

3.3.1 Myyntipaikat

Vuosina 2020-2024 ympäristöpalveluissa keskitytään tupakkatuotteiden ja nikotiinivalmisteiden sekä nikotiinivalmisteiden myyntipaikkojen tarkastuksiin ja myyntilupahakemusten käsittelyyn. Tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen ja savukkeiden sekä kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten merkintöihin. Tupakkalain muutosten myötä elinkeinonharjoittajien omavalvontavelvollisuus koskee jatkossa ikärajavalvonnan lisäksi myös tuotteista tehtyjä ilmoituksia ja tuotteiden pakkauksia. Uusien vaatimusten mukainen omavalvontasuunnitelma tulee olla päivitettyä kaikissa myyntipaikoissa vuoden 2022 loppuun mennessä.

Turvaominaisuusmerkintä sekä jäljitettävyyssjärjestelmän mukainen yksilöllinen tunniste on pitänyt olla savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksissa 20.5.2019 alkaen. Toisessa vaiheessa 20.5.2024 alkaen turvaominaisuusmerkintä on oltava kaikissa tupakkatuotteissa. Ennen edellä mainittua päivämäärää EU:ssa valmistetut tai EU:hun tuodut tuotteet, joissa ei ole turvaominaisuusmerkintää, voivat kuitenkin olla vapaassa liikkeessä 20. päivään toukokuuta 2026. Tämän jälkeen markkinoilla ei voi olla enää tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkauksessa ei ole turvaominaisuusmerkintää. Näiden pakkausmerkintöjen avulla pystytään varmistumaan tupakkatuotteen aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta aina vähittäismyyntiin asti. Vähittäismyyntipakkausten uusien pakollisten merkintöjen tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tupakkalain mukaisessa myynnin valvonnassa kiinnitetään vähittäismyyntipakkausten osalta erityistä huomiota uusiin pakollisiin merkintöihin. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

Helsingissä suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat vähittäismyyntiluvallisten myyntipaikkojen lisäksi poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden ja tupakan vastikkeiden (esim. vesipiippukivet, yrttiinuuska) myyntipaikat.

- Tarkastetaan 344 tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan 180 nikotiinivalmisteiden vähittäismyyntipaikkaa.
- Tarkastetaan kaksi tukkumyyntipaikkaa.

3.3.2 Tupakointitilat

Ravintoloiden tupakointitilojen tarkastuksilla keskitytään erityisesti omavalvonnan tukemiseen. Tarkastuksia pyritään tekemään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan 21 tupakointitilaa.

3.3.3 Tupakkalain säännösten noudattaminen ulkoalueilla järjestettävissä yleisissä tilaisuuksissa

Ohjelmakaudella 2020-2024 yleiset tilaisuudet eivät ole painopisteenä, mutta aiempina vuosina tarkastuksilla havaittujen puutteiden takia niihin on tarkoituksemukaista tehdä tarkastuksia myös uudella ohjelmakaudella. Tarkastukset pyritään tekemään yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa.

- Tarkastetaan neljä yleistä tilaisuutta.

3.3.4 Yleiset uimarannat

Yleiset uimarannat tullevat tupakointikieltojen piiriin 1.1.2022 alkaen. Tarkastukset pyritään tekemään terveysuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä.

- Tarkastetaan 12 yleistä uimarantaa.

4. Tarkastusten määrittely ja sisältö

4.1 Tarkastuksen määrittely

Tupakka- ja lääkelain mukaisten tarkastusten tavoite on tarkastaa kohteen toiminnan ja tilojen säädöstenmukaisuus. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää useiden ympäristöterveydenhuollon lakien mukaisia toimenpiteitä.

Tarkastus on joko suunnitelmalliseen valvontaan kuuluva ennalta sovittu tarkastus tai ennalta ilmoittamatta suoritettava tarkastus. Tarkastuskäyntejä tehdään virka-aikana ja virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Ennalta ilmoitta-

maton tarkastus on perusteltu, mikäli se on tupakkalain toteutumisen ja valvonnan kannalta oleellista. Mikäli tarkastuksella havaitaan epäkohtia, tulee viranomaisen velvoittaa ne korjattaviksi annettuun määräaikaan mennessä, minkä jälkeen suoritetaan uusintatarkastus.

Kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella toimipaikassa tehtävä tarkastus voidaan korvata etätarkastuksella, joka perustuu elinkeinonharjoittajan lähettämiin dokumentteihin.

Säännölliseen valvontaan liittyvä uusintatarkastus voi olla ennalta sovittu tai ennalta ilmoittamaton. Uusintatarkastuksella varmistetaan, että kohteen toiminta on saatettu tupakka- tai lääkelain mukaiseksi. Uusintatarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena.

4.2 Tarkastuksen sisältö

Tarkastus ja uusintatarkastus sisältävät tarkastukseen valmistautumisen (tutustuminen kohteen asiakirjoihin ja tietojärjestelmän sekä luparekisterin kohdetietoihin), tarkastuksen suorittamisen, tarkastuskertomuksen laatimisen ja kirjausten tekemisen tietojärjestelmiin. Tarkastusprosessiin voi myös sisältyä havaituista epäkohdista ilmoittaminen muille valvontaviranomaisille.

Kaikista tehdyistä tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi toimijalle ja muille mahdollisille asianosaisille. Tarkastuskertomus laaditaan aina, vaikka tarkastettavassa kohteessa asiat olisivatkin kunnossa. Tarkastuksilla käytetään VATI-lomakkeita.

5 Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja tutkiminen sekä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa ei suoriteta suunnitelmallista tupakkavalvontaan liittyvää näytteenottoa. Erityisissä tapauksissa voidaan ottaa kertaluonteinen, lyhyt ilmanäyte imemällä pumpulla ilmaa näytekeräimen läpi. Valvonta tukeutuu Metropolilab Oy:n palveluihin, joka on Eviran hyväksymä laboratorio.

6 Suunnitelmallisen valvonnan toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi on käsitelty Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma 2020-2024 yhteisen osion kapaleessa valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Helsingin suunnitelma
eläinten terveyden ja hyvinvoinnin
valvonnasta sekä kunnan järjestämistä
eläinlääkäripalveluista
2020–2024

päivitys vuodelle 2022

Sisällysluettelo

1 Johdanto	3
1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat	3
1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat	3
2 Voimavarat	4
2.1 Resurssitarpeen kartoitus	4
2.2 Henkilöressurit, vastualueet ja työnjako	4
2.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	5
2.4 Yksityinen palveluntarjonta	6
3 Tietojärjestelmät	7
4 Yhteistyö ja viestintä	8
4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa	8
4.2 Viestintä.....	9
5 Maksut	9
6 Valvonnan toimeenpano	10
6.1 Eläinten terveyden valvonta	10
6.1.1 Eläintautivalmius.....	10
6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset.....	11
6.1.3 Zoonoosien valvonta.....	11
6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat	12
6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto	12
6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus	12
6.1.7 Kyyhkyslakat.....	12
6.1.8 Muu tautiseuranta	13
6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen	13
6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet.....	13
6.1.11 Eläinkuljetukset.....	13
6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta.....	14
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	16
6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus.....	17
6.2.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus	18
6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet	21
7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen	21
7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta.....	21
8 Laatu	22
8.1 Valitusten käsittely	22
9 Seuranta ja raportointi	22
9.1 Seuranta	22
9.2 Raportointi	22
10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2022	23

LIITE 1 Resurssitarpeen kartoitus 2022

Johdanto

1.1 Valtakunnalliset valvontaohjelmat

Eläinlääkintähuoltolain (765/2009) mukaan Ruokaviraston on laadittava osana elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa ja ympäristöterveydenhuollon valtakunnallista valvontaohjelmaa eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO), jonka tavoitteena on tehostaa ja yhdenmukaistaa eläinlääkintähuoltolaissa tarkoitettua eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa, ohjata eläinlääkäripalveluiden järjestämistä, lisätä valvonnan suunnitelmallisuutta, tehokkuutta ja laatua sekä yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja varmistaa toiminnanharjoittajien samanarvoinen asema suhteessa valvontaan. Valtakunnallisen ohjelman laatimisesta ja sisällöstä säädetään tarkemmin valtioneuvoksen asetuksella eläinlääkintähuollosta (1031/2009).

1.2 Alueelliset suunnitelmat ja kuntien suunnitelmat

Aluehallintoviraston (AVI) on laadittava alueellinen suunnitelma kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää eläinlääkäripalvelujen saatavuutta ja laatua koskevat alueelliset tavoitteet sekä valvontaan kuuluvat tarkastukset, näytteenotot ja muut toimenpiteet. Valtakunnallinen ohjelma on otettava huomioon alueellisessa suunnitelmassa, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein.

Kunnan on laadittava eläinlääkintähuoltolain 10 §:n mukainen suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut.

Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma, ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

Helsingin kaupungin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelmassa on otettu huomioon eläinlääkintähuollon valtakunnallinen ohjelma (EHO) 2020- 2024, päivitys vuodelle 2022 ja aluehallinnon ohjeistus luvan- ja ilmoituksenvaraisen toiminnan riskiluokituksesta.

2 Voimavarat

2.1 Resurssitarpeen kartoitus

Eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2020- 20241 mukainen resurssitarpeen kartoitus -lomake on suunnitelman liitteenä (liite 1).

2.2 Henkilöresurssit, vastualueet ja työnjako

Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaan sekä eläinlääkintähuollon järjestämiseen arvioidaan kuluvan ympäristöpalveluiden henkilöresursseja vuonna 2022 yhteensä 3,4 henkilötyövuotta.

Resurssit jakautuvat seuraavasti:

- elintarviketurvallisuusyksikön päällikkö	0,1 htv
- eläinlääkärit	3,1 htv
- avustava henkilöstö	0,2 htv

Helsingin ympäristöpalveluiden elintarviketurvallisuusyksikössä työskentelee kuusi virkaeläinlääkärinä, joista kolmas valvontaeläinlääkärin virka on perustettu vuonna 2019 ja viran nimike on vuonna 2020 muutettu johtavaksi valvontaeläinlääkäriksi.

Kaupungineläinlääkäri toimii elintarvikevalmistus ja eläinsuojelu -tiimin esimiehenä. Kaupungineläinlääkäri ja kaksi hygieenikkoeläinlääkärinä huolehtivat pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvistä tehtävistä. Kaksi valvontaeläinlääkärinä ja johtava valvontaeläinlääkäri huolehtivat pääsääntöisesti eläinten hyvinvoinnin valvonnasta sekä eläintautien vastustamiseen liittyvistä toimenpiteistä. Kaikki eläinlääkärit huolehtivat kuitenkin tarvittaessa kaikista virkaeläinlääkärille kuuluvista tehtävistä. Eläinlääkäreiden tehtäväjako on viimeksi vahvistettu eläinlääkintähuoltolain 16 §:n mukaisesti ympäristöjohtajan päätöksellä § 3 2.4.2020.

Eläinlääkintähuoltolain mukaan valtio maksaa kunnalle korvausta lainsäädännössä kunnaneläinlääkärille osoitettujen eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaisten valvontatehtävien osalta. Korvauksista on säädetty tarkemmin eläinlääkintähuoltoasetuksessa. Korvauksen perusteena oleviin kustannuksiin lasketaan muun muassa valvontatehtävään käytetyn työajan palkkakustannukset henkilösivukuluineen ja valvontatehtävästä aiheutuvat välttämättömät matkakustannukset, aineet ja tarvikkeet. Ympäristöpalvelut saa aluehallintovirastolta korvausta kolmesta valvontaeläinlääkärin virasta. Tämän lisäksi muiden ympäristöpalveluiden eläinlääkäreiden eläinsuojelu- ja eläintautilain mukaiset valvontatehtävät on laskutettu tuntiperusteisesti.

Helsingin alueella valvontatyö on suuren tarkastusmäärän lisäksi erittäin kuormittavaa asiakaskuntaan kasaantuneiden sosiaalisten ongelmien vuoksi. Valtaosa tarkastuksista tehdään kerrostalovaltaisilla asuinalueilla ihmisten yksityisasuntoihin, mikä lisää osaltaan valvontatyön riskejä. Suuri tarkastusmäärä tuo mukanaan myös runsaasti hankalia ja aikaa vieviä eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisia toimenpiteitä vaativia tapauksia. Lisäksi Helsingissä tulee ilmi runsaasti epäilyjä eläinten laittomasta maahantuonnista, noin 40 kpl vuodessa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit tekevät vuosittain 10–20 tutkintapyyntöä poliisille sekä tullille ja toimivat useita kertoja vuodessa Helsingin käräjäoikeudessa syyttäjän nimeäminä todistajina eläinsuojelurikoksiin sekä eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvissä oikeudenkäynneissä.

Helsingiläiset lemmikit sekä hevoset matkustavat ahkerasti ja tämä näkyy korkeana virkaeläinlääkäreiden myöntämien vientitodistusten määränä. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit myöntävät vuosittain yhteensä noin 280 vientitodistusta. Koronapandemian aiheuttamien matkustusrajoitusten vuoksi eläinten vientitodistusten tarve oli vielä vuonna 2021 normaalia vähäisempi, mutta todennäköisesti tarve lisääntyy merkittävästi vuonna 2022.

Korkeasaaren eläintarhan toiminnasta on vuoden 2018 alusta lähtien vastannut kaupungin säätiö. Korkeasaaren eläinlääkäri ei säätiön palvelukseen siirryttyään ole hoitanut eläinten vientiin ja tuontiin liittyviä virkatehtäviä, vaan ne ovat siirtyneet ympäristöpalvelujen eläinlääkäreille. Vientitarkastusten määrä vuosittain on noin 20.

Ympäristöpalvelut ostaa eläinlääkintähuoltopalvelut kokonaisuudessaan yliopistolliselta eläinsairaalta 28.2.2005 solmitun sopimuksen mukaisesti.

2.3 Henkilökunnan pätevyiden ja osaamisen varmistaminen

Henkilökunnan pätevyys on varmistettu virkojen pätevyysvaatimuksissa ja osaamisen jatkuvassa kehittämisessä. Eläinlääkäreistä kaupungineläinlääkäriin ja hygieenikkoeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäritutkinto tai siihen sisältyvä elintarvikehygieenikkokuulustelu. Valvontaeläinlääkäreiden virkojen pätevyysvaatimuksena on eläinlääketieteen lisensiaatin tutkinto. Kielitaitovaatimuksena on ollut suomen kielen hyvä suullinen ja kirjallinen taito sekä ruotsin kielen tyydyttävä suullinen taito. Käytännössä tehtävät edellyttävät myös hyvää englannin kielen suullista ja kirjallista taitoa.

Vakituisesta henkilökunnasta kaupungineläinlääkärillä ja toisella hygieenikkoeläinlääkärillä on hygieenikkotutkinnon lisäksi ympäristöterveydenhuollon erikoiseläinlääkäriin pätevyys. Toinen hygieenikkoeläinlääkäreistä on suorittanut lisäksi eläinlääketieteen tohtorin tutkinnon. Valvontaeläinlääkäreistä kaksi suorittaa eläinlääketieteen tohtorin tutkintoa ja yksi eurooppalaista eläinten hyvinvoinnin diplomaattitutkintoa.

Henkilökunnan pätevyys varmistetaan rekrytoinnin yhteydessä pyytämällä nähtäväksi alkuperäiset tutkintotodistukset ennen virkamääräystä. Lainsäädännön mukaan ainoastaan eläinlääkäreille kuuluvat työtehtävät on rajattu yksikön sisäisellä työnjaolla vain eläinlääkäreille. Sairaus- ja muissa poissaoloissa eläinlääkärit toimivat toistensa sijaisina yksikön sisäisen työnjaon mukaisesti.

Henkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella kouluttautumisella on keskeinen merkitys valvontasuunnitelman suunnittelun, toteutuksen ja kehittämisen kannalta. Koulutus on tarpeen mukaan joko ympäristöpalveluiden sisäistä koulutusta tai ulkopuolista koulutusta. Tavoitteena on tuntee ja osata soveltaa keskeistä lainsäädäntöä kullakin valvonnan osa-alueella ja kehittää sujuvaa suomen, ruotsin ja englannin kielen suullista ja kirjallista ilmaisua, ICT-taitoja sekä vuorovaikutus- ja viestintätaitoja. Kuvaus täydennyskoulutuksen järjestämisestä sekä ammatillisen osaamisen kehittämisestä ympäristöpalveluissa löytyy Helsingin kaupungin ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman yhteisestä osiosta.

Erityisesti eläinsuojeluvalvontaa tekevien työntekijöiden osaamista haastavissa valvontatilanteissa vahvistetaan erilaisin työsuojelukoulutuksin. Poliisin kanssa yhteistyössä suunnitellaan ja järjestetään turvallisuuskoulutusta.

Vaikeita eläinsuojelutapauksia käydään tarvittaessa läpi eläinsuojeluvalvontaa tekevien virkaeläinlääkäreiden, esimiehen sekä lakimiesten kanssa. Eläinsuojeluvalvontaa tekevät eläinlääkärit osallistuvat säännölliseen työnohjaukseen, jotta eläinsuojelutarkastuksista aiheutuva henkinen kuorma ei kasvaisi liian suureksi.

Esihenkilö arvioi vuosittaisissa tuloskeskusteluissa jokaisen työntekijän kanssa koulutustarvetta. Eläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti ammattialaansa liittyvään koulutukseen ja kahdeksan päivän koulutusvelvoite täyttyy vuosittain. Vuosina 2020- 2024 täydennyskoulutusta pyritään valvontaeläinlääkäreiden osalta kohdentamaan kunkin eläinlääkärin vastuualueisiin sopivammaksi.

2.4 Yksityinen palveluntarjonta

Yksityiset eläinlääkäriasemat huolehtivat valtaosasta helsinkiläisten lemmikkieläinten eläinlääkäripalveluista päivystysaikaa lukuun ottamatta. Helsingissä on yhteensä yli 40 yksityistä eläinlääkäriä tai eläinlääkäriasemaa, jotka ovat ilmoittaneet toiminnastaan aluehallintoviraston yksityisten eläinlääkäripalvelun tuottajien rekisteriin. Osa eläinlääkäriasemista palvelee myös viikonloppuisin ja näistä yhdellä asemalla on ympärivuorokautinen päivystys. Päiväaikainen eläinlääkäripalveluiden tarjonta kattaa eläinlääkintähuoltolain mukaisen velvoitteen hyvin.

Yksityisten eläinlääkäriasemien tarjoama ympärivuorokautinen päivystyspalvelu ei ole riittävää koko Helsingin tarpeeseen eläinlääkintähuoltolain tarkoittamassa laajuudessa. Hevosten ja tuotantoeläinten osalta yksityistä päivystyspalvelua ei ole lainkaan tarjolla Helsingissä.

3 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydenhuollon valvontakohteet ja -tiedot talletetaan ympäristöpalveluissa käytössä olevaan Tarkastaja by Digia-tietojärjestelmään. Tarkastaja-järjestelmään on siirretty suuri osa vanhoista valvontatiedoista sekä sinne kirjataan suoritettavat uudet tarkastukset, näytteenotot jne. Rekisteri on tarkoitettu viranomaiskäyttöön, mutta tiedot ovat julkisia, ellei tietoa ole erikseen säädetty salassa pidettäväksi. Tietosuojaseloste on nähtävissä osoitteessa <https://www.hel.fi/rekisteriseloste>. Tarkastaja-järjestelmä tulee vähitellen poistumaan käytöstä, sillä elintarvike- ja terveydensuojelu- ja tupakkavalvonnan käyttöön tuli valtakunnallinen VATI-järjestelmä vuonna 2019. Tarkastaja-järjestelmää ei enää kehitetä, mutta eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tiedot tallennetaan sinne edelleen valtakunnallisen korvaavan eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan tietojärjestelmän puuttuessa. Ruokavirastossa osana ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämishanketta valmistellaan ELSU-järjestelmää valtakunnalliseksi eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmäksi. ELSU-järjestelmän ensimmäinen versio on tarkoitettu käyttöön vuonna 2022. ELSU-järjestelmä toimii eläinterveysjärjestelmä ELTE:n yhteydessä. Johtava valvontaeläinlääkäri on ympäristöterveydenhuollon tietojärjestelmän kehittämishankkeen ohjausryhmässä kunnallisen eläinsuojelu- ja eläintautivalvonnan edustajana.

EU:n tietosuojalain voimaantulon myötä eläinsuojeluvalvonnan kirjausohjeita ja tietojen säilyttämistä on arvioitu ja ohjeita täsmennetty vastaamaan tietosuojalain vaatimuksia.

Eläinsuojelupäätökset ja –tarkastuspöytäkirjat ja eläintautivalvontaan liittyvät asiakirjat säilytetään myös paperiversioina arkistointilain (831/94) vaatimusten mukaisesti. Kaupunkiympäristön toimialan arkistoista löytyy kaikki Helsingissä tehdyt eläinsuojelupäätökset vuodesta 1984 lähtien.

Valvontaeläinlääkärit käyttävät aktiivisesti TRACES-järjestelmää. Uusi TRACES NT -järjestelmä otettiin käyttöön vuoden 2021 lopussa ja järjestelmän käyttöä laajennetaan 2022. Eläintenpitokielto rekisteriä käytetään aktiivisesti valvonnan tukena ja haaskarekisteriä tarvittaessa. Valvonnan viranomaiskstranetiä (Pikantti-ekstranet) ja eläinrekistereitä käytetään tarvittaessa.

Valvontaeläinlääkäreillä on käytössään myös kuntarekisteri Facta eläinten omistajien täsmällisten osoitetietojen selvittämistä varten.

Tietoliikennejärjestelmien ja rekisterien käyttöön liittyvissä ongelmissa ollaan ensisijaisesti yhteydessä palvelutarjoajaan. ICT-tukea ja -koulutusta on saatavissa myös toimialan ICT-tueltä.

4 Yhteistyö ja viestintä

4.1 Yhteistyö muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kanssa

Eläinsuojeluasioissa yhteistyötä tehdään lähes päivittäin Viikin löytöeläintalon kanssa. Löytöeläintalolla järjestetään tilapäistä hoitoa pääkaupunkiseudun löytöeläimille sekä sosiaalisista tai eläinsuojelluisista syistä tilapäistä hoitoa tarvitseville tai pysyvästi uudelleen sijoitettaville lemmikkieläimille. Löytöeläintoiminnan järjestäminen kilpailutettiin vuonna 2020 ja uusi toimija HESY ry aloitti 1.10.2020.

Poliisin kanssa yhteistyö koskee esitutkintaan päätyvien eläinsuojelurikkomusten tai rikosten selvitystä sekä poliisin löytöeläintalolle toimittamiin eläimiin liittyviä eläinsuojelupäätöksiä. Poliisi tekee myös eläinsuojeluilmoituksia aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista sekä tapauksista, joissa heille on tehty rikosilmoitus eläimeen kohdistuvasta pahoinpitelystä. Helsingin poliisilaitokselle loppuvuonna 2018 perustetun eläinrikosten tutkintaryhmän kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä ja kehitetään käytänteitä, joilla eläinsuojeluvalvontaa ja eläinten laittoman tuonnin valvontaa saadaan tehostettua.

Poliisi antaa ympäristöpalveluiden eläinlääkäreille myös tarvittaessa virka-apua eläinsuojelutarkastusten suorittamisessa. Poliisin virka-apu muuttui maksulliseksi vuoden 2020 aikana. Virkaeläinlääkärit antavat virka-apua poliisille esimerkiksi poliisin pyytäessä lausuntoa eläimen terveydentilasta tai päädyttyessä poliisin takavarikossa olevan eläimen lopettamiseen.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystieteiden kanssa on myös vilkasta. Lastensuojelun, ikääntyneiden hoidon, kotisairaanhoidon sekä muiden sosiaalipalveluita tarjoavien tahojen kanssa voidaan tehdä yhteiskäyntejä sekä tarvittaessa ilmoittaa puolin ja toisin havaituista epäkohdista.

Etelä-Suomen aluehallintovirastoon lähetetään eläinsuojelutarkastuspöytäkirjojen kopiot ja yhteenvedot tehdyistä eläinsuojelutarkastuksista kuukausittain sekä taustatiedot ja tarkastuspöytäkirjat laittomasti maahantuotuja eläimiä koskien. Aluehallintovirasto tekee eläintäilain (76/2021) mukaisesti päätöksen laittomasti maahantuodun eläimen mahdollisesta lopettamisesta tai palauttamisesta lähtömaahan. Virkaeläinlääkärit avustavat aluehallintoviraston pyynnöstä päätöksen toimeenpanossa. Eläinten vientitarkastuksiin sekä laittomasti maahantuotujen eläinten tarkastuksiin liittyvät laskutuspyynnöt toimitetaan aluehallintovirastoon kahden viikon kuluessa tehdystä tarkastuksesta. Aluehallintoviraston läänineläinlääkäreiltä pyydetään tarvittaessa myös ohjeita ja neuvoja sekä apua pitkittyneiden ja hankalien eläinsuojelutapausten hoitoon.

Yhteistyö Uudenmaan valvontayksiköiden kanssa lisääntyi maakuntavalmistelun yhteydessä ja tiivistynyttä yhteistyötä on pidetty yllä. Muiden kuntien ja kaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa hoidetaan yhteistyössä pitkittyneitä eläinsuojelua / tai eläintautiepäily- tapauksia, joissa asiakas on muuttanut kunnasta toiseen ennen kuin asiaa on ehditty käsitellä loppuun. Tyypillisesti yhteistyö toteutetaan siten, että uusintatarkastus tehdään toisessa kunnassa. Lisäksi toimintatapojen yhtenäistämistä on kehitetty yhdessä muiden kuntien kanssa. Yhteistyötä muiden Uudenmaan ja kuutoskaupunkien valvontaeläinlääkäreiden kanssa pyritään kehittämään edelleen vuosittaisten tapaamisten muodossa.

Tullin kanssa yhteistyötä tehdään epäiltäessä eläinten laitonta maahantuontia ja annetaan tarvittaessa virka-apua arvioitaessa eläinten kuljetusolosuhteita sekä kuntoa. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ovat mukana aluehallintoviraston koordinoimissa eläinten tuonnin tehovalvonnoissa muun muassa Helsingin satamissa. Koronapandemian aikana tehovalvontaa ei ole suoritettu, vaikka lemmikkien maahantuonti on voinut jopa lisääntyä. Vuonna 2021 astui EU:n uusi eläinterveys säännöstö ja uusi kansallinen eläintautilaki. Uuden eläintautilain myötä tulli sai lisää toimivaltaa rajan ylittävien eläinten tarkastamiseen, mikä selkeyttää toimintaa eläinten laittoman tuonnin valvonnassa.

Suomen eläinsuojeluyhdistysten liiton (SEY) kautta vastaanotetaan eläinsuojeluilmoituksia ja tehdään yhteistyötä SEY:n antamaan eläinsuojeluneuvontaan liittyen.

4.2 Viestintä

Viestinnässä noudatetaan Helsingin kaupungin viestintäohjetta ja yleisiä viestinnän toimintalinjoja. Ajankohtaisista ympäristöterveydenhuollon asioista lähetään tiedotteita viestimille ja tiedottajille.

Kaupungin internet-sivuilla on toimijoille ja kuntalaisille suunnattua opastusta, ohjeistusta ja lomakkeita ympäristöterveydenhuollon alalta. Lisäksi toimijoille on erilaisia esitteitä ja ohjeita, jotka ovat saatavilla ympäristöpalveluiden neuvonnassa.

Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

5 Maksut

Yliopistollinen eläinsairaala perii suoraan eläinten omistajilta eläinten hoidosta aiheutuneet kustannukset oman hinnastonsa mukaisesti. Aluehallintovirasto laskuttaa vientitodistuksista asiakkaita valvontaeläinlääkärin tekemän laskutuspyynnön perusteella.

6 Valvonnan toimeenpano

6.1 Eläinten terveyden valvonta

6.1.1 Eläintautivalmius

Vastustettavien eläintautien uhkaan, leviämisen ennaltaehkäisyyn tai rajoittamiseen liittyen selvitetään erilaisten tuotantoeläinten pitopaikkoja kartoituksilla, otetaan näytteitä sekä määrätään tarvittaessa eläimen pitopaikalle rajoittavia määräyksiä taudin leviämisen estämiseksi. Joissakin tapauksissa myönnetään myös tapauskohtaisia poikkeuksia eläintautiuhkan vuoksi voimassa oleviin rajoittaviin määräyksiin (esim. lintujen ulkonapitokiellon myönnytykset). Varautumista korkeapatogeenisen lintuinfluenssaan tehostettiin yhdessä Pelastuslaitoksen, yliopistollisen eläinsairaalan ja Korkeasaaren eläintarhan kanssa vuonna 2021, jolloin tautia esiintyi Helsingissä ensimmäistä kertaa. Tautitapauksia esiintyi luonnonvaraisissa linnuissa kaikkialla kaupungissa, mutta ei toistaiseksi siipikarjanpitopaikoissa. Taudinpurkauksiin varaudutaan myös vuonna 2022.

Myös afrikkalaisen sikaruton saapumiseen varaudutaan. Afrikkalainen sikarutto on levinnyt useaan Euroopan maahan viime vuosien aikana. Suureen siantuottajamaahan Saksaan tauti levisi syyskuussa 2020 ja sitä on esiintynyt siellä myös vuonna 2021. Virossa ja Venäjällä on todettu afrikkalaista sikaruttoa jo aiemmin. Afrikkalaisen sikaruton estämiseksi sikojen ulkoilua on rajoitettu Suomessa. Sikoja saa ainoastaan pitää ulkotarhassa, jossa on kaksinkertaiset aitaukset, jotta villisikojen ja aidattujen sikojen kontakti voidaan estää.

Eläintautien vastustamista hoidetaan yhteistyössä yksityisten eläinlääkärien, läänineläinlääkärien ja Ruokaviraston sekä kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan epidemiologisen toiminnan kanssa (zoonosit).

Äkillisessä tautipurkauksessa ympäristöpalveluiden eläinlääkärit ryhtyvät aluehallintoviraston ohjauksessa tarvittaviin toimenpiteisiin (rajoittavat määräykset, näyteenotto). Yliopistollinen eläinsairaala huolehtii peruseläinlääkäripalvelujen järjestämisestä myös poikkeustilassa. Tällä hetkellä johtava valvontaeläinlääkäri toimii valmiuseläinlääkärinä. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat säännöllisesti Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämiin valmiuskoulutuksiin. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä VIRVE-puhelimet, joilla yhteydenpito muihin viranomaisiin sujuu äkillisessä kiireellisiä toimia vaativassa tautitilanteessa.

Toiminta erityistilanteissa ja varautuminen erityistilanteisiin perustuvat Helsingin kaupungin valmiusohjeeseen ja ympäristöpalveluiden valmiusohjeeseen. Ympäristöpalveluiden valmiusohje sisältää suunnitelmat erikseen biologisten ja kemiallisten tekijöiden sekä luonnononnettomuuksien aiheuttamiin tilanteisiin. Eläintauteihin liittyvät erityistilanteet ja niihin liittyvä viestintä on myös kuvattu ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmassa.

Valmiuseläinlääkäri osallistuu yhteisesti koordinoituun eläintautivalmiusharjoitukseen. Harjoitus järjestettiin edellisen kerran marraskuussa 2020.

6.1.2 Eläintautiepäilyt ja – tapaukset

Eläintautiepäilyissä Yliopistollinen eläinsairaala tai yksityiset eläinlääkärit ovat yhteydessä ympäristöpalveluiden eläinlääkäreihin, jotka ryhtyvät tarvittaessa lainsäädännön edellyttämiin kiireellisiin toimenpiteisiin (näytteenotto, rajoittavat määräykset) aluehallintoviraston ohjauksessa. Näytteenotossa käytetään tarvittaessa apuna Yliopistollisen eläinsairaalan henkilökuntaa ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Epidemiologinen selvitys sekä toimenpiteet taudin saneeraamiseksi ovat kiireettömämpiä tehtäviä ja tarvittaessa näihin toimenpiteisiin osallistuvat kaikki yksikön eläinlääkärit.

Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit toimivat ainoastaan virka-aikana. Virka-ajan ulkopuolella yliopistollinen eläinsairaala ilmoittaa eläintautiepäilyistä päivystävälle läänineläinlääkärille. Myös kaupungineläinlääkäriin ja valmiuseläinlääkäriin toimivan valvontaeläinlääkäriin yhteystiedot ovat eläinsairaalan, poliisin ja pelastuslaitoksen tiedossa osana ympäristöpalveluiden valmiussuunnitelmaa.

6.1.3 Zoonoosien valvonta

Zoonoosiepäilyistä ilmoitetaan aluehallintovirastoon tai Ruokavirastoon maa- ja metsätalousministeriön asetuksen muista torjuttavista, valvottavista ja muista ilmoitettavista eläintaudeista, eläintautien ilmoittamisesta sekä mikrobikantojen toimittamisesta (325/2021) mukaisesti. Välittömästi muille terveystoimintayksiköille ilmoitettavista zoonooseista ilmoitetaan virka-aikana Helsingin kaupungin epidemiologiseen toimintaan viimeistään seuraavana arkipäivänä. Toimenpiteissä ja näytteenotossa noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä.

Tavallisimmin zoonoosiepäilyn Helsingissä aiheuttaa tapaus, jossa ihmistä puree ulkomailta, yleisimmin Baltian maista, tuotu koira. Kun ympäristöpalveluiden tietoon tulee purematapaus, jossa ihmistä pureella eläimellä epäillään olevan raivotautia tai eläimen rokotustilanne on epäselvä, lähdetään ensisijaisesti tarkastamaan eläimen rokotustiedot viivytyksettä eläimen omistajalta ja tehdään eläimen kliininen tarkastus. Jos kyse on kliinisestä rabiesepäilystä, eläin lopetetaan läänineläinlääkäriin päätöksellä ja lähetetään tutkittavaksi Ruokavirastoon. Vuosittain on selvitetävänä vain muutama zoonoosiepäily. Menettelyitä arvioidaan aluehallintoviraston ja Ruokaviraston kanssa jatkuvasti, sillä Ruokaviraston näytteenotossa Venäjältä tuoduista katukoirista vain puolella oli raivotautivastaa-aineita, vaikka ne kaikki oli asiakirjojen mukaan rokotettu asianmukaisesti. Kunnossa olevien rokotustietojen perusteella ei siis voida luotettavasti sulkea pois raivotaudin mahdollisuutta.

Helsingin kaupungin ympäristöpalveluissa on lintuinfluenssan varalta suppea valmiusvarasto, jossa on näytteenottotarvikkeita ja henkilösuojaimia.

Epidemiologinen toiminta toimittaa ympäristöpalveluille säännöllisesti tiedoksi kaupungin tartuntatautitilastot.

6.1.4 Terveysvalvontaohjelmat

Helsingissä valvotaan kolmen tuotantoeläintilan terveysohjelmien toteutumista eläintautilainsäädännön mukaisesti. Helsingissä on yksi lypsykarjatala (Viikin opetus- ja tutkimustila) sekä kaksi pienempää, Helsingin kaupungin omistuksessa olevaa eläintilaa, Haltialan ja Fallkullan kotieläintilat.

Vapaaehtoista maedi-visna -valvontaa suoritetaan Haltialan lammasta- ja vuohitilalla. Terveysluokkaan 1 kuuluvilla lammastiloilla (Haltiala) maedi-visna -näytteenotto- ja tarkastustiheys on kolmen vuoden välein. Valvontaeläinlääkärin apuna verinäytteenotossa on ollut yliopistollisen eläinsairaalan eläinlääkäri ja eläinlääketieteen opiskelijoita. Tilakäyntien tiheyttä ja käyntien toteutumista seurataan vuositasolla. Vapaaehtoista scrapie-valvontaa ei enää suoriteta, sillä Suomi sai Euroopan komission asetuksella mitättömän riskin statuksen scrapien suhteen syyskuussa 2016.

Helsingin alueella on siipikarjaa kahdella kotieläintilalla. Helsingin kaupungin ympäristöpalveluilla on lisäksi tiedossa kymmenkunta pienimuotoista kanojen pitopaikkaa ja joitakin kesäkanojen pitopaikkoja. Kanamunia ei kuitenkaan toimiteta myyntiin, joten pitopaikat eivät kuulu salmonellavalvontaan. Helsingin alueella ei ole nautojen kotiteurastustoimintaa.

Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä terveysvalvontaohjelmien toteuttamisessa ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin läänineläinlääkärien ohjeiden mukaisesti.

6.1.5 Tuotantoeläinten terveydenhuolto

Kahdella kolmesta helsinkiläisestä nautatilasta on terveydenhuoltosopimus. Yksi tiloista on pienimuotoinen kotieläintila, joka ei toiminnan laadun vuoksi tarvitse terveydenhuoltosopimusta. Kaupungineläinlääkärin kanssa solmittuja terveydenhuoltosopimuksia ei ole yhtään. Helsingissä ei ole yhtään päätoimista siipikarjatilaa eikä sikalaa.

6.1.6 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta

Helsingin alueella ei sijaitse tällä hetkellä yhtään rekisteröityä vesiviljelylaitosta.

6.1.7 Kyyhkyslakat

Helsingin alueella toimii kaksi kyyhkyslakkaa. Kyyhkyseläimet eivät kuitenkaan käy kilpailuissa tai näyttelyissä, joten niillä ei ole rokotusvelvollisuutta newcastlentautia vastaan.

6.1.8 Muu tautiseuranta

Eläintautivalvonta Helsingissä sisältää myös eläintapahtumissa vierailevien, muualta tulevien eläinten tautivapauden tarkistamisen aluehallintoviraston määräämässä laajuudessa.

Ruokaviraston ylläpitämän pitopaikkarekisterin mukaan eri puolilla Helsinkiä on 44 mehiläispesää. 29 tarhaajaa on tehnyt alkutuotantoilmoituksen. Mehiläistarhojen tautikartoituksia tehdään tarkastamalla ja näytteenotoin Ruokaviraston ja aluehallintoviraston määräyksestä sekä lainsäädännön sitä erikseen edellyttäessä.

6.1.9 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Helsingissä ei ole eläinten keinolliseen lisääntymiseen liittyviä valvontakohteita.

6.1.10 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Eläinperäisten sivutuotteiden valvonta on osa eläintautien ennaltaehkäisyä sekä mahdollisten epidemioiden rajoittamista. Valvontaa toteutetaan Ruokaviraston vuosittain laatiman riskiperusteisen valtakunnallisen sivutuotteiden valvontasuunnitelman mukaisesti. Aluehallintovirastot vastaavat alueillaan valvonnan ohjaus- ja koordinoititehtävistä. Eläinperäisten sivutuotteiden asianmukaista erottamista, keräämistä, luokittelua sekä lähettämistä joko käsiteltäviksi tai tuhottaviksi valvotaan elintarvikehuoneistoissa osana elintarvikelain mukaista valvontaa. Lisäksi ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat kolmea Helsingissä sijaitsevaa sivutuotteiden välivarastointiin tarkoitettua laitosta sekä joitakin tutkimuslaitoksia, jotka tuovat maahan sivutuotteita tutkimustarkoituksiin.

Eläinperäisten sivutuotteiden valvontaan kuuluu myös haaskailmoitusten vastaanottaminen ja käsittely sekä helsinkiläisillä eläintiloilla ja talleilla itsestään kuolleiden tai lopetettujen eläinten asianmukaisen hävittämisen valvonta. Haaskailmoituksia ei käytännössä ole tullut. Helsingin muutamat eläintilat huolehtivat sivutuotteidensa hävittämisestä lainsäädännön vaatimalla tavalla eikä sivutuotteita haudata. Lemmikkieläinten hautaamista varten on osoitettu oma hautausmaa. Havaittaessa puutteita tai laiminlyöntejä sivutuotteiden hävittämisessä, ryhtyvät ympäristöpalveluiden eläinlääkärit lainsäädännön edellyttämiin toimenpiteisiin.

6.1.11 Eläinkuljetukset

Ruokavirasto tai aluehallintovirasto voivat tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäriin tarkastamaan eläinkuljetuksia. Muutoinkin kunnaneläinlääkäriellä on, epäillessään eläimiä kuljetettavan lainvastaisesti, oikeus tehdä tarkastus ja tarkastaa kuljetettavat eläimet, kuljetuskalusto ja vaadittavat asiakirjat.

6.1.12 Vienti- ja tuontivalvonta

Vientiin ja tuontiin liittyen annetaan paljon ennaltaehkäisevää neuvontaa ja ohjeistusta eläintautilainsäädännön soveltamisessa. Lisäksi suoritetaan erilaisia tarkastuksia sekä myönnetään terveystodistuksia eläinten vientiä varten.

Hevosten sisämarkkinavientiin liittyviä tarkastuksia tehdään vuosittain 20-25 kappaletta. Suurin osa tarkastuksista kohdistuu yksittäisiin hevosiin, mutta suurten hevostapahtumien yhteydessä yhdellä tarkastuksella tarkastetaan hevosia ja laaditaan todistuksia 10–100 kappaletta. Suurimpia vuosittaisia hevosten vientiin liittyviä tapahtumia Helsingissä ovat Helsinki International Horse Show ja Apassionata. Lisäksi Sirkus Finlandialle laaditaan vuosittain 5-20 todistusta. Käytännössä suurimpiin hevostapahtumiin liittyvät vientitarkastukset vievät kokonaisen työpäivän. Myös helsinkiläiset lemmikkieläimet matkustavat ulkomaille runsaasti. Lemmikkieläinten kolmansiin maihin vientiä varten vaadittavia todistuksia kirjoitetaan vuosittain 120-160 kappaletta.

Helsingissä toimii muutamia lemmikkilintujen kaupalliseksi maahantuojaksi rekisteröityneitä toimijoita. Maahantuoja on itse velvollinen tarkastamaan jokaisen tuontierän. Ympäristöpalveluiden eläinlääkärit suorittavat maahantuontierille pistokokein tarkastuksia. Tuontitarkastukset kohdistetaan isoihin, useiden satojen lintujen kaupallisiin maahantuonteihin.

Elintarvikehuoneistoihin maahantuotujen elävien rapujen osalta ympäristöpalveluiden eläinlääkärit valvovat tuontiluvassa määrättyjen ehtojen toteutumista. Rapujen maahantuontiin on vuosittain myönnetty Ruokavirastosta tuontilupa muutamalle kala-alan laitokselle.

Tarkastus- ja todistusmäärien voidaan olettaa nousevan vuonna 2021 koronarajoitusten päättymisen vuoksi.

Helsingissä käy ilmi vuosittain useita tapauksia, joissa koira, kissa tai hevonen on tuotu Suomeen vastoin maahantuontilainsäädännön vaatimuksia. Suurin osa tapauksista liittyy Virosta ja muista Baltian maista ilman asianmukaista lemmikkieläinpassia, tunnistusmerkintää tai rabiesrokotusta tuotuihin koiriin. Tapaukset tulevat ympäristöpalveluiden tietoon pääsääntöisesti yksityisten eläinlääkäriasemien eläinlääkäreiden ilmoituksina, mutta myös eläimen uuden omistajan ilmoituksena oston jälkeen heränneestä epäilystä, ettei eläimen maahantuonut henkilö ole noudattanut vaatimuksia. Ympäristöpalveluissa harkitaan ilmoituksen jälkeen, onko perustetta tarkastaa eläin ja sen asiakirjat. Tarkastuksia tehdään vuosittain noin 30 kpl (Kuva 1).

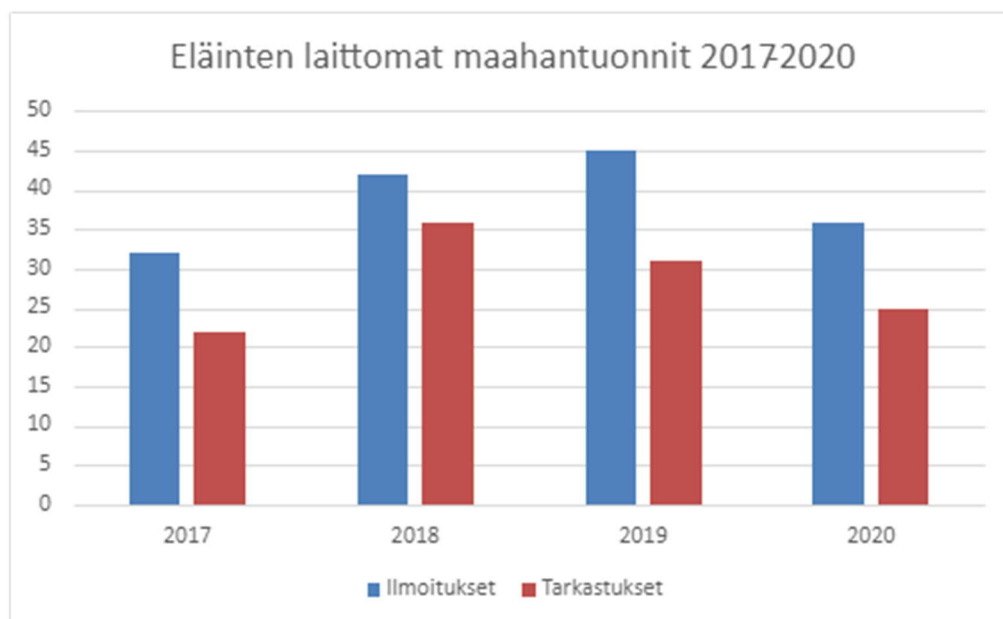
Tarkastusten perusteella eläimet voidaan määrätä eristykseen tuontiehtojen täydentämisen ajaksi, palautettavaksi lähtömaahan tai lopetettavaksi. Lähes kaikki tarkastukset johtavat hallintopäätökseen. EU:n sisäiset eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät hallintopäätökset tekee aluehallintovirasto ja kolmansista maista laittomasti maahan tulleiden eläinten osalta päätökset tekee Ruokavirasto. Päätökset toimitetaan tiedoksi ympäristöpalveluihin. Mikäli eläimelle on päätöksessä edellytetty toimenpiteitä, kuten raivotautirokotus tai ekinokokkoosihäätö, todennetaan päätöksen noudattaminen tarkastuksella

ympäristöpalveluissa. Tapauksiin voi liittyä yhteistyötä terveydenhuollon viranomaisten kanssa, jos on epäilty eläimen kantavan ihmiseen tarttuvaa tautia eli zoonoosia.

Alueen rekisteröityneet toimijat ja arvio tarkastusmääristä on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Alueen rekisteröityneet toimijat ja arvio tarkastusmääristä.

	Elävät eläimet	Sukusolut	Sivutuotteet	Valvonnasta/tarkastuksista vastaava eläinlääkäri (virkanimike)
Viejäksi rekisteröityneitä toimijoita	Vesiviljelylaitokset 2	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Tuojaksi rekisteröityneitä toimijoita	Koirat ja kissat 11 Koristekalat 2 Siat 2 Muut linnut 2	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Kanavoituja eria vastaanottavia laitoksia	0	0	0	
Laittoman tuonnin tarkastuksia/vuosi (arvio perustuen aiempien vuosien tarkastusmääriin)	30	0	0	Valvontaeläinlääkäri
Vientitodistusten lkm/vuosi (arvio perustuen aiempien vuosien myönnettyjen todistusten määriin)	120 – 160	0	0	Valvontaeläinlääkäri

Kuva 1. Eläintautien vastustamiseen liittyvien ilmoitusten ja tarkastusten määrät 2017–2020.

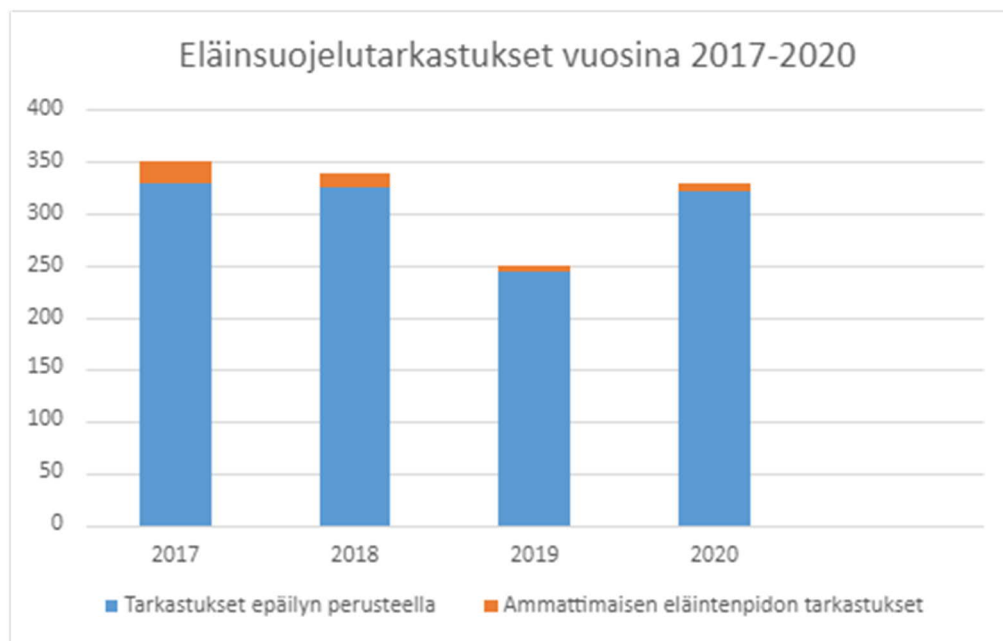
6.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Helsingissä eläinten hyvinvointia valvovat eläinsuojelulain (247/1996) nojalla valvontaeläinlääkärit sekä poliisi. Valvonnan tarkoituksena on neuvonnan, opastamisen ja tarkastusten avulla parantaa helsinkiläisten eläinten hyvinvointia ja edistää niiden hyvää kohtelua.

Eläinten hyvinvoinnin valvonta koostuu epäilyyn perustuvista tarkastuksista sekä ammattimaisen eläintenpidon kohteiden suunnitelmallisista vuosittaisista tarkastuksista. Lisäksi kunnaneläinlääkäri valvoo eläinten kuljetusta kunnan alueella eläinten kuljetuksesta annetun lain ja asetuksen perusteella ja tekee tarkastuksen, jos on aihetta epäillä eläinsuojelusäädösten rikkomuksia. Tarvittaessa myös ammattimaisen eläintenpidon kohteisiin tehdään tarkastuksia epäillyn eläinsuojeluongelman perusteella.

Mikäli täydentävien ehtojen indikaattorien laiminlyöntejä havaitaan EU-tukia saavien eläintilojen perustarkastuksissa, ilmoitetaan siitä viipymättä aluehallintovirastoon. Helsingissä tämä tarkoittaa käytännössä yhtä maidontuotantotilaa.

Kuvassa 2 on esitetty eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2017–2020.

Kuva 2. Eläinsuojelutarkastusten määrät vuosina 2017–2020.

6.2.1 Epäilyyn perustuva eläinsuojelutarkastus

Suurin osa eläinten hyvinvoinnin valvonnan tarkastuksista tehdään ilmoitusten perusteella yksityisten ihmisten koteihin. Ilmoituksia eläinten huonosta hoidosta tai kohtelusta vastaanotetaan yksityisiltä ihmisiltä, taloyhtiöiden isännöitsijöiltä, poliisilta, sosiaaliviranomaisilta ja eläinsuojeluyhdistysten vapaaehtoisvalvojilta.

Ihmisiin tai muihin eläimiin aggressiivisesti suhtautuviin koiriin liittyvät yhteydenotot ovat lisääntyneet viime vuosina. Yhdessä sovitun käytännön mukaisesti ilmoitukset aggressiivisesti käyttäytyvistä koirista ohjataan suoraan Helsingin poliisille. Poliisi pyytää eläinlääkäreitä kuitenkin usein suorittamaan eläinsuojelutarkastuksen koiran pitopaikassa.

Eläinsuojelulain mukaan viranomaisella on velvollisuus tarkastaa asia, jos eläinsuojelullista epäkohtaa epäillään, mutta lievemmissä tapauksissa mahdollisia epäkohtia on pyritty korjaamaan puhelinneuvonnan avulla. Eläinsuojelutapausten vireille oton kriteereitä on kehitetty ja käytössä on kiireellisyysluokitus, jonka mukaan tarkastukset tehdään kiireellisimmässä tapauksissa viimeistään seuraavana arkipäivänä ja muissa tapauksissa kahden tai neljän viikon sisällä ilmoituksen vastaanottamisesta.

Suurin osa saapuneista valituksista pystytään hoitamaan tarkastuksin. Työsuojelullisista syistä yksityisasuntoihin ei tehdä eläinsuojelutarkastuksia yksin. Hankalien kohteiden tarkastukset hoidetaan tarvittaessa kahden eläinlääkärin yhteistarkastuksena tai poliisin kanssa, ja muilla tarkastuksilla on eläinlääkärin mukana tutkimusavustaja.

Ilmoitusten perusteella tehdään noin 300–350 yksityisen eläintenpidon tarkastusta vuodessa (Kuva 2). Yhden valvontaeläinlääkärin lisäresurssin myötä tarkastusmääriä pystytään jonkin verran nostamaan.

6.2.2 Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus

Suunnitelmallisen eläinten hyvinvoinnin valvonnan kohteita Helsingissä ovat sirkukset, pysyvät ja kiertävät eläinnäyttelyt sekä ammattimaiset tai muuten laajamittaisen toiminnan harjoittajat. Luvan- tai ilmoituksenvaraiseksi toiminnaksi on eläinsuojeluasetuksessa määritelty seura- ja harraste-eläinten säännöllinen kaupanpitäminen, suuren koira- tai kissakennelin pitäminen, koirien tai kissojen hoitolatoiminta, ravi- ja ratsuhevosten hoitaminen, kouluttaminen ja käsittely (vähintään kuusi täysikasvuista eläintä) sekä muu vastaava toiminta. Uusia suunnitelmallisesti valvottuja kohteita ovat eläinten ammattimaista välitystä harjoittavat toimijat, esimerkiksi koiria ulkomailta Suomeen välittävät yhdistykset. Näitä toimijoita on rekisteröitynyt Helsingin alueelle arviolta kymmenkunta (Taulukko 1). Talleilla hevoseläinten mukana kulkevien asiakirjojen valvontaa pyritään tehostamaan.

Lisäksi eläinten hyvinvointia valvotaan erilaisissa eläintapahtumissa kuten Apassionata, PetExpo, Eläinystäväni-tapahtuma sekä sirkuksissa, eläinkilpailuissa ja -näyttelyissä. Näitä tapahtumia on Helsingissä vuosittain 10–20. Vuosien 2016–2019 aikana suunnitelmallisia eläintenpidon tarkastuksia on tehty noin 15–30 kpl vuodessa (Taulukko 2). Vuosien 2020–2024 aikana suunnitelmallisia tarkastuksia tehdään riskiperusteisesti ja tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella (Taulukko 3). Tallit ja eläinkaupat tarkastetaan 1-3 vuoden välein kohteen toiminnasta riippuen. Lisäksi tarkastuksia pyritään tehostamaan ja kohdentamaan aiempaa projektiluontoisemmin.

Läänineläinlääkäri vastaa eläinsuojelulain mukaisesta valvonnasta eläintarhoissa (Korkeasaaren eläintarha, Tropicario, Sealife).

Taulukko 2

Ammattimaisen tai muuten laajamittaisen eläintenpidon valvontakohteet Helsingissä vuonna 2021. Tarkastuskohteiden tarkastustiheys määritetään riskiluokituksen perusteella. Riskiluokitus on esitetty taulukossa 3.

	Kohteiden lukumäärä	Arvioitu tarkastusten lukumäärä (kpl/v)
Eläinkaupat	10	5
Eläinhoitolat	8	4
Hevostallit	17	8
Kennelit ja kasvattajat	4	2
Yhteensä	39	19

Taulukko 3

Riskiluokitus ilmoituksenvaraisen eläintenpidon kohteille. Kokonaisarvosana annetaan yleisimmän arvosanan mukaan, ellei erityistä syytä tiheimmälle tarkastusvälille ilmene.

	hyvä	kohtalainen	huono
Olosuhteet			
Eläinten pitopaikan kunto	Pitopaikan rakenteet ovat hyvässä kunnossa ja eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, hyvin puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat eläimille sopivia ja kunnossapidosta huolehditaan.	Pitopaikan rakenteet ovat kuluneita, mutta vielä eläimille turvallisia. Materiaalit, joiden kanssa eläimet pääsevät kosketuksiin, ovat turvallisia, kohtalaisesti puhdistettavissa ja desinfioitavissa. Ilmanvaihto, lämpötila ja valaistus ovat hyväksyttävissä ja ne korjataan tarvittaessa.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten pitopaikan puhtaus	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan päivittäin ja tarvittaessa useammin, eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Eläinten pitopaikan puhtaudesta huolehditaan ja eläimillä on puhdas ja kuiva makuualusta.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Pitopaikan soveltuvuus siellä pidettävälle lajille	Eläimillä on hyvin tilaa. Eläinten käytettävissä on lajille sopivat makuupaikka ja virikkeet. /Ulkotarha on turvallinen ja pysyy sopivan kuivana, aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyvässä kunnossa. Ulkotarhassa on riittävä säänsuoja./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva vesiallas./ Eläimillä on lajille ja eläinmäärälle hyvin soveltuva muu tarvittava oleskelupaikka.	Eläimillä on riittävästi tilaa. Eläinten käytettävissä on asianmukainen makuupaikka ja virikkeitä. /Ulkotarha on turvallinen ja ainakin osa siitä pysyy sopivan kuivana. Ulkotarhan aidat ovat eläimille sopivasta materiaalista, turvallisia sekä hyväksyttävässä kunnossa. Eläimet on mahdollista ottaa sisälle huonolla säällä./Eläimillä on käytössä soveltuva vesiallas./Eläimillä on käytössään lajille tyyppillinen muu tarvittava oleskelupaikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Sairaiden eläinten hoito- ja eristysmahdollisuudet	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on asianmukaiset tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan asianmukaisesti ja niiden hoitamiseen on käytettävissä soveltuva rauhallinen tila. Synnyttävillä ja poikasia hoitaville eläimille on oma, rauhallinen tila.	Eläinten eristämistä ja hoitoa varten on järjestettävissä tilat. Sairastuneet ja vahingoittuneet eläimet hoidetaan tilanteen mukaan sopivissa tiloissa. Synnyttävillä eläimillä on mahdollisuus löytää rauhallinen paikka.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Eläinten hoito	Eläimet tarkastetaan vähintään kerran päivässä	Eläimet tarkastetaan joka päivä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.

Eläinten puhtaus	Eläimet ovat puhtaita ja hyvin hoidetun näköisiä.	Eläimet ovat lähes puhtaita ja keuhkohoidosta on huolehdittu.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ruonan ja juoman riittävyys	Eläimet saavat sopivan määrän lajille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on vapaasti vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan päivittäin. Ruoka ja juomavesi pysyvät puhtaina.	Eläimet saavat riittävästi niille sopivaa ruokaa. Eläinten saatavilla on päivittäin riittävästi vettä. Ruokinta- ja juottolaitteistojen toimivuus tarkastetaan tarvittaessa. Ruoka ja juomavesi pidetään puhtaina.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan riittävyys	Pitopaikan ja eläinten hoidosta huolehtii eläinmäärään nähden hyvin jaksava määrä motivoitunutta henkilökuntaa.	Eläimet hoidetaan pitopaikassa pidettävään eläinmäärään nähden henkilökunnan jaksamisen ja motivaation rajoilla.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Henkilökunnan osaaminen ja asiantuntemus	Eläimistä vastuussa oleva henkilö tuntee eläinlajiensa luontaiset käyttäytymistarpeet ja huolehtii niiden täytymisestä. Tarvittaessa hän ohjeistaa muun henkilökunnan tarkkailemaan ja hoitamaan eläimet asianmukaisesti. Eläimiä käsitellään hyvin.	Eläimiä hoitavat henkilöt tuntevat hoitamiensa eläinlajien käyttäytymistarpeita ja osaavat eläinten perushoidon. Eläinten käsittelyssä voidaan joutua antamaan neuvoja.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Asianmukainen lääkityskirjanpito	Eläinten lääkityksistä ja varoajoista pidetään kirjaa.	Lääkityskirjanpito ei ole kirjallisena.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Ajantasainen eläinluettelo	Paikalla olevista eläimistä on luettelo. Mahdolliset eläinten tunnistusasiakirjat ovat saatavilla. Kuolleiden eläinten lukumäärästä pidetään kirjaa.	Pitopaikassa on saatavilla eläinluetteloksi soveltuvat tiedot eläimistä.	Lainsäädännön vastainen toiminta.
Muu: näitä voidaan käyttää tarvittaessa perusteena nostaa tai laskea taulukon mukaan määräytynyttä tarkastustiheyttä			
	Pitopaikassa käy säännöllisesti eläinlääkäri terveydenhuollon/muun vastaavan merkeissä.	Annetaan neuvoja tai on annettu määräyksiä tai kieltoja, jotka on tarkastettu uusintatarkastuksella ja korjattu.	
	Pitopaikan eläintiloissa käy asiakkaita säännöllisesti.		
Eläinten lukumäärä	<10	>20	
Tarkastustiheys	5 vuoden välein	1 vuoden välein	hallinnolliset pakkokeinot

6.2.3 Eläinsuojelulain mukaiset määräykset ja kiiretoimenpiteet

Eläinsuojelulain perusteella tehdyssä tarkastuksessa annetaan tarvittaessa neuvoja, kieltoja tai määräyksiä, tai ryhdytään kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Neuvontaa käytetään eläinten pidossa havaittujen vähäisten epäkohtien poistamiseen silloin kun eläinsuojelusäädöksiä ei ole vielä rikottu. Tällöin eläimen omistajaa opastetaan eläinten elinympäristön, olosuhteiden tai hoidon kohentamiseen.

Jos eläinten omistaja rikkoo eläinsuojelusäädöksiä, eläinten tilat, hoito ja olosuhteet pyritään saattamaan eläinsuojelusäädösten määrittämälle vähimmäistasolle kieltojen ja määräysten avulla. Määräystä annettaessa asetetaan määräaika, jonka päättymisen jälkeen havaittu epäkohta on korjattava. Määräajan kuluttua tehdään uusintatarkastus määräyksen noudattamisen varmistamiseksi. Jos eläinsuojelusäädösten rikkomukset ovat niin vakavia, että ne välittömästi uhkaavat eläimen hyvinvointia, voidaan ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin, joita ovat muun muassa hoidon hankkiminen eläimelle muualta, eläimen uudelleensijoitus tai eläimen lopetus.

Toimenpiteet eläinsuojelutarkastuksilla ovat pysyneet keskimäärin aiempien vuosien tasolla, eikä suuria muutoksia tehtyjen toimenpiteiden suhteellisissa osuuksissa ole tapahtunut. Tarkastuksia, joilla ei todeta huomautettavaa, on alle kolmasosa kaikista tarkastuksista, kun taas eläinsuojelulain 42 ja 44 §:n mukaisiin toimenpiteisiin joudutaan ryhtymään noin puolessa tapauksista. Kieltoja ja määräyksiä tai kiiretoimenpiteitä vaativat tapaukset ovat aikaisempaa moniongelmaisempia ja työlämpiä selvittää. Useista tapauksista tehdään lisäksi esitutkintapyyntö poliisille.

7 Eläinlääkäripalvelujen järjestäminen

7.1 Peruseläinlääkäripalvelu ja kiireellinen eläinlääkäriapu sekä puhelinneuvonta

Helsingillä on sopimus Helsingin yliopistollisen eläinsairaalan kanssa eläinlääkintähuoltolain mukaisten peruseläinlääkäripalveluiden järjestämisestä sekä hyöty- että lemmikkieläimille. Yliopistollisessa eläinsairaalassa on pieneläinsairaala, hevossairaala ja Saaren yksikössä tuotantoeläinsairaala. Käytännössä eläinsairaalan vastuulla on erityisesti päivystysaikaisten palveluiden järjestäminen kaikille kotieläimille.

Yliopistollinen eläinsairaala neuvoo lemmikinomistajia puhelimitse eläinten terveyteen ja sairauksiin liittyvissä asioissa virka-aikana sekä päivystysaikana. Eläintenpitoon, eläinten hyvinvointiin sekä tarttuviin eläintauteihin liittyvää puhelinneuvontaa tarjoavat virka-aikana valvontaeläinlääkärit.

8 Laatu

8.1 Valitusten käsittely

Yliopistollisen eläinsairaalan kanssa tehtyyn sopimukseen eläinlääkintähuoltopalveluista sisältyy velvoite, jonka mukaan eläinsairaalan on vähintään kolmen vuoden välein tehtävä asiakaspalvelukysely. Eläinsairaala seuraa asiakastytyväisyyttä sairaalan odotusauloissa olevilla HappyOrNot –järjestelmän laitteilla. Myös sopimuksessa löytöeläintoiminnan järjestämisestä on kohta asiakaspalautteen käsittelystä. Helsingin kaupungilla ei ole erillisiä vastuu- ym. vakuutuksia koska eläinlääkintäpalvelut ostetaan Yliopistolliselta eläinsairaalta. Myös löytöeläintoimintaa koskevassa sopimuksessa on asiakaspalautteiden käsittely huomioitu ja ne käydään läpi vuosittaisissa palavereissa.

Ympäristöpalvelun toimintaa koskeviin palautteisiin ja kysymyksiin vastataan joko suoraan asiakkaalle tai kaupungin yhteisessä palautejärjestelmässä. Asiakaspalautteessa esille tulleiden kehittämistarpeiden sekä mahdollisten valitusten perusteella ryhdytään tarvittaessa korjaaviin toimenpiteisiin toiminnan kehittämiseksi.

9 Seuranta ja raportointi

9.1 Seuranta

Eläinsuojelulain nojalla annettuja kieltoja ja määräyksiä valvotaan pääasiassa uusintatarkastuksin. Osassa tapauksia seuranta voidaan toteuttaa esimerkiksi asiakkaan toimittaman eläinlääkäritositteen muodossa eikä uusintatarkastusta näin ollen tarvita. Koronapandemian mahdollisesti jatkuessa voidaan uusintatarkastuksia tehdä myös videon välityksellä. Uusintatarkastustarve on seurattavissa Tarkastaja-järjestelmässä, jonne kaikki suoritteet kirjataan.

9.2 Raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan suunnitelmaa seuraavana kalenterivuonna maaliskuun loppuun mennessä ja toteuma esitellään kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaostolle. Toteutumisen arvioinnissa arvioidaan eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontasuunnitelman toteutumista tarkastusten määrän, käytettävissä olleiden resurssien ja eläintautilain nojalla suoritettujen toimenpiteiden osalta. Samassa yhteydessä arvioidaan myös tulevaisuuden kehityssuuntia ja arviointia tullaan hyödyntämään tulevien valvontasuunnitelmien laatimisessa.

Lisäksi ympäristö- ja lupajaostolle valmistellaan vuosittain yhteenvedot eläinlääkintähuoltolain mukaisista palveluista sekä löytöeläinten hoidosta. Yliopistollinen eläinsairaala toimittaa eläinlääkintähuoltolain mukaisia palveluita koskevaa raporttia varten vuosittain yksityiskohtaiset tiedot hoitamistaan potilaista kunnittain. Toteutumisen arviointi toimitetaan tiedoksi myös Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.

10 Eläinlääkintähuollon painopistealueet vuodelle 2022

Helsingin kaupungin eläinlääkintähuollon painopisteet ovat eläinlääkintähuollon valtakunnallisen ohjelman (EHO) 2020–2024 mukaisia. Painopisteiksi vuodelle 2022 on valittu:

1. Uuden eläinten hyvinvointilain toimeenpano eläinsuojeluvalvonnassa, mikäli laki tulee voimaan vuoden 2023 alusta. Toimintatapojen ja asiakirjapohjien muokkaaminen uuden lainsäädännön mukaiseksi.
2. Uuden valtakunnallisen eläinten hyvinvoinnin tietojärjestelmän ELSUn käyttöönotto. Järjestelmä on tarkoitus ottaa käyttöön kesällä 2022.
3. Vuonna 2021 voimaan tuleen eläinterveyssäännösten toimeenpanoa jatketaan. Laittomien tuontien valvonnan menettelyitä selkiytetään kaupungin valvontaeläinlääkärien, aluehallintoviraston, Ruokaviraston ja tullin kesken.
4. Helsingin eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan kehittämistä ja yhtenäistämistä jatketaan johtavan valvontaeläinlääkäriä koordinoimana. Yhtenäistämällä toimintatapoja ja jakamalla vastuualueita eläinlääkäreiden kesken aiempaa selkeämmin eri alueiden asiantuntemusta pystytään lisäämään ja toiminta tehostuu. Lisäksi koulutusta pystytään kohdistamaan paremmin esimerkiksi lintujen vientiin ja tuotiin sekä lintujen ja muiden eksoottisten eläinten hyvinvoinnin valvontaan.

1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA

a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautatilat	3
Sikatilat	2
Lammas- ja vuohitilat	2
Hevostilat	17
Siipikarjatilat	3
Vesiviljelylaitokset	0
Tukistarhat	0
Tarhatun riistan tilat	0
Mehiläistarhat	8
Muut tuotantoeläinyksiköt	0
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien lukumäärästä	100 000

2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT

a. Terveydenhuoltosopimukset	
Nauta	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	2
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	66%
Siat	
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Siipikarja	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotilojen osuus (% kaikista nautatiloista)	-%
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Tilat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkäriin kanssa	0
Terveydenhuoltotyön resurssitarve (htv)	0 htv
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	-
Sairaskäynnit päivystysaikana	-
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (htv)	0 htv

3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA

a. Terveysvalvonta	
Pakolliseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma	0
Uudistuseläimiä tuottavat sikalat, salmonellavalvonta	0
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille, salmonellavalvonta	0
Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat, salmonellavalvonta	0
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-Visna / CAE	1
Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma	0
Lohikalajien bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	0
b. Muu eläinten terveyden valvonta	280 (vientitarkastukset, eläinten laittomaan maahantuontiin liittyvät tarkastukset)
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	1 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	5
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta	-
Haaskatoiminnan valvonta	
Turkiseläinten lajinsisäisen käytön valvonta	-
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,1 htv

LIITE 1

RESURSSITARPEEN KARTOITUS, HELSINGIN KAUPUNKI
Eläinten terveyden ja hyvin voinnin valvonnasta sekä kunnan
järjestämistä eläinlääkäripalveluista 2020-2024

4 (4)

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit ja kasvattajat	4
Hevostallit	17
Riistanhoidolliset tarhat	0
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	0
Eläinkaupat	10
Eläinhoitolat	8
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	370
c. Muu eläinten valvonnan resurssitarve	18 (muut ilmoituksen varaiset kohteet)
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	2,5 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	-
Eläinten terveyden valvonta	0,4
Sivutuotevalvonta	0,1
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	2,5
Elintarvikevalvonta	2,7
Muut tehtävät	0,3 (esimiestehtävät)
Eläinlääkärit yhteensä	6
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden määrä (lkm)	- lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläintenhoitaja / avustaja	-
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	-
Muut tehtävät	0,2
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0,2 htv
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus) Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Eläinlääkintähuolto palvelut ostetaan kokonaisuudessaan Yliopistolliselta eläinsairaualta.	